

Amona Abobaker, Hülya Solak

Ersta sköndals högskola

Socionomprogrammet med inriktning mot etik och livsåskådning, SEL 62

Examensarbete i vetenskapsteori och vetenskaplig metod, 20hp, 2010

Handledare: Ulf Humlesjö

Examinator: Pelle Åberg

Mäns våld mot kvinnor

En kvalitativ studie om våldsformer och förklaringsmodeller bakom våld utfört av etniskt svenska män och invandarmän

Men's violence against women

A qualitative study on violence and the explanations behind the violence carried out by ethnic Swedish men and immigrant men

Innehållsförteckning

Förord	4
Abstrakt	5
1. Inledning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Problemformulering	7
1.4 Syfte	7
1.5 Frågeställningar	7
1.6 Begreppsdefinitioner	7
2. Material och metod	8
2.1 Litteratursökning	9
2.2 Avgränsningar	10
2.3 Val av metod	10
2.4 Tillvägagångssätt	10
2.5 Genomförande av intervjuer	12
2.6 Bearbetning av material	12
2.7 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	13
2.8 Etiska överväganden	14
3. Tidigare forskning	15
3.1 Våld i nära relationer	15
3.2 Mäns våld mot kvinnor i allmänhet	16
3.2.1 Individuella orsaker	17
3.2.2 Strukturella orsaker	18
3.2.3 Förklaring av mäns våld på ett internationellt plan	20
3.3 Hedersrelaterat våld	20
3.3.1 Heder	20
3.3.2 Ära	21
3.3.3 Skam	22
3.3.4 Våld i hederns namn	22
3.3.5 Hederskultur	23
3.4 Sammanfattning	24
4. Teoretiska utgångspunkter	24
4.1 Kulturalistisk förklaringsmodell till mäns våld mot kvinnor	24
4.2 Feministisk förklaringsmodell på mäns våld mot kvinnor	27

4.3 Kritik av den kulturella förklaringsmodellen	29
4.4 Kritik av den feministiska förklaringsmodellen	31
4.5 Analysram - tidigare forskning och teori.....	33
5. Empiriresultat	33
5.1 Våldsformer	34
5.2 Individuella orsaker	35
5.2.1 <i>Psykologisk och biologisk</i>	35
5.2.3 <i>Uppväxtförhållanden</i>	37
5.2.4 <i>Makt- och vanmakt</i>	38
5.3 Strukturella orsaker	40
5.3.1 <i>Samhällsordning</i>	40
5.3.2 <i>Patriarkalisk förståelse</i>	41
5.3.3 <i>Kulturalistisk förståelse</i>	43
6. Analys	45
6.1 Analys av våldsformer	45
6.2 Analys av individuella orsaker	45
6.3 Analys av strukturella orsaker.....	47
7. Slutsatser	50
8. Diskussion	50
Referenslista.....	53
Bilaga 1	54
Bilaga 2	55

Förord

Vi vill tacka alla de professionella på mancentra som deltagit i vår studie och som delat med sig av sina värdefulla erfarenheter och upplevelser. Även ett tack till vår handledare Ulf Humlesjö för goda råd och tips. Avslutningsvis vill vi även tacka våra familjer och vänner som stått ut med oss och stöttat oss under skrivandeprocessen.

I denna studie har Amona Abobaker och Hülya Solak skrivit tillsammans, men en uppdelning av teori och tidigare forskning har gjorts. Amona har skrivit avsnittet teori och Hülya har skrivit avsnittet tidigare forskning.

Abstrakt

Det våld som män utsätter kvinnor för har under det senaste decenniet uppmärksammats bland olika debattörer och forskare (Kommun och landsting, 2006, s.11). Det som diskuterats är hur mäns våld mot kvinnor kan förklaras beroende på mannens etniska bakgrund. En del hävdar att förklaringen bakom våldet är detsamma oberoende av mannens etniska bakgrund, medan andra motsätter sig denna förklaring och menar på att våldet inte är detsamma. Syftet med studien är att analysera och diskutera om och i så fall hur mäns våld mot kvinnor kan förstås och beskrivas olika beroende på den våldsutövande mannens etniska bakgrund och hur antal professionella tolkar våldet. Frågorna som besvaras i studien är vilka uppfattningar och föreställningar professionella på fyra mancentra har om mäns våld mot kvinnor. Vidare hur dessa professionella beskriver våldet utfört av invandramän och etniskt svenska män. Resultatet i denna studie visar på att mäns våld mot kvinnor oavsett etnisk bakgrund handlar om samma förklaringsmodeller. De menar att det inte går att förklara våldet utifrån det ena eller andra förklaringsmodellen, då våldet är mångfaktoriellt.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Det våld som män utsätter kvinnor för har under det senaste decenniet uppmärksammats som ett omfattande samhällsproblem (Kommun och landsting, 2006, s.11).

Under 1990- talet till 2005 har enligt Brottsförebyggande rådet omkring 16 etniskt svenska kvinnor mördats per år av en närstående man på grund av svartsjuka. Sammanlagt blir det 240 svartsjukemord på 15 år. Under samma period har 11 så kallade hedersmord på invandrarkvinnor ägt rum, det vill säga där syftet med mordet varit familjens heder. Chefsredaktören, Mohamed Omar, för tidskriften Minaret ställer frågan ”om inte båda dessa former av mord egentligen är uttryck för en och samma sak: synen på kvinnan som mannens egendom. Varför skilja på svartsjukemord (majoriteten etniska svenska förövare) och hedersmord?” (Aftonbladet, 2008, s.5).

Den 21 januari 2002 mördades en kvinna vars namn var Fadime Sahindal, av sin far, kurd från Turkiet, i Uppsala. Orsaken till mordet var att hon ville leva ett självständigt liv och ett liv tillsammans med sin pojkvän som hon själv valt. Detta livsval kunde fadern inte acceptera och bestämde därför att mörda henne.

Två månader innan, i november, mördades en annan kvinna vars namn var Melissa Nordell. Hon mördades av sin etniskt svenske pojkvän i Åkersberga. Anledningen till att hon mördades var att hon inte ville leva tillsammans med sin pojkvän längre och valde därför att bryta sin relation med honom. Pojkvännen kunde dock inte acceptera detta livsval och bestämde därför att mörda Melissa. Morden var i båda fallen planerade och förankrade hos männens anhöriga (Larsson, 2004, s.99ff).

Dessa två mordfall har givit upphov till en stor diskussion bland forskare och debattörer. Kulturanthropologen Mikael Kurkiala, Astrid Schlytter och advokaten Elisabeth Fritz och vissa feminister, anser att man måste tala om hederskultur när man analyserar orsaken till vissa mord. Andra åter som till exempel sociologen Masoud Kamali, författaren Stieg Larsson, Idris Ahmedi och andra feminister anser att det är patriarkala maktförhållanden och inte kulturella mönster som är förklaringen till alla mord på kvinnor i nära relationer.

Dock beskriver sociologen Åsa Eldén att problemet är mycket mer komplext än så . Hon menar att det inte går att förklara mäns våld mot kvinnor utifrån det ena eller andra perspektivet, beroende på mannens etniska bakgrund, då hon hävdar att det även finns andra förklaringsmodeller som måste vägas in (Eldén, 2003, s.82ff).

1.2 Problemformulering

Det vi anser vara problematiskt är att mäns våld mot kvinnor förklaras på flera olika sätt bland forskare och debattörer beroende på mannens etniska bakgrund.

En del hävdar att förklaringen bakom våldet etnisk svenska män och män med invandrabakgrund utsätter kvinnor för är densamma, medan andra forskare och debattörer motsätter sig denna förklaring. Det som blir problematiskt med att våldet förklaras på olika sätt är att det kan bli svårt för professionella som arbetar med våldsutövande män att bemöta dessa män på rätt sätt och även ge rätt insats. Av den anledningen ser vi därför att det är av intresse att analysera professionellas uppfattningar på fyra olika manscentra om mäns våld mot kvinnor och hur de beskriver våldet utfört av etnisk svenska män och invandarmän. Detta arbete anser vi kan göra nytta genom att ge en inblick i hur professionella på manscentra uppfattar mäns våld mot kvinnor beroende på mannens etniska bakgrund och denna information kan leda till en ökad kunskap och förståelse för oss blivande socionomer och för socionomer generellt.

1.4 Syfte

Syftet med studien är att analysera och diskutera om och i så fall hur mäns våld mot kvinnor kan förstås och beskrivas olika beroende på den våldsutövande mannens etniska bakgrund och hur antal professionella män tolkar våldet.

1.5 Frågeställningar

Vilka uppfattningar och föreställningar har professionella män på fyra manscentra om mäns våld mot kvinnor?

Hur beskriver professionella män på de aktuella manscentra våld utfört av a) invandarmän och b) etniskt svenska män?

1.6 Begreppsdefinitioner

Innan syftet och frågeställningarna besvaras anser vi det vara relevant att förtydliga vissa begrepp då det finns olika tolkningar vad gäller begreppen. Nedan följer därför fem förtydliganden av vad vi menar med begrepp som etnisk svenska män, invandarmän, kultur, förhållandet mellan etnicitet och kultur och patriarkalisk maktstruktur, då det återkommande presenteras i arbetet. Det har redan omnämnts lite i texten ovan, men kommer särskilt att nämnas i det följande därför finns en anledning till att definiera och förtydliga begreppen.

- Med *etnisk svenska* män avser vi män födda i Sverige och som har två etnisk svenska föräldrar.
- Med *invandarmän* menar vi män som antingen själva är födda i utlandet eller har en eller två föräldrar som är födda i utlandet.
- Vad gäller *kultur* åsyftar vi de normer, värderingar, attityder som finns inom olika folkgrupper och i olika områden. Kultur kan alltså, enligt vår mening, skilja sig beroende på vilket land, område, klass och generation individen befinner sig i. Detta framkommer även i nationalencyklopedin. Kultur betyder odling och bildning. Kultur ur sociologisk synvinkel är ett levnadsmönster som innefattar värderingar och normer som är någorlunda stabila över tid (<http://www.ne.se/kulturanthropologi>). Det finns även en mer begränsad betydelse vad gäller begreppet. Detta omfattar konstarter, som litteratur, konst, musik, film och teater samt religion och vetenskap (<http://www.ne.se/>). Även detta framkommer i arbetet (se avsnittet teoretiska utgångspunkter).
- Förhållandet mellan *kultur och etnicitet* är att normer, värderingar och attityder kan skilja sig världen över, se begreppsdefinitionen kultur.
- Gällande begreppet *patriarkalisk maktstruktur* avser vi skillnader i könsmaktsordningen, det vill säga där mannen har en överordnad roll gentemot kvinnan, medan kvinnan har en underordnad roll (se även avsnittet teoretiska utgångspunkter). Detta förklarar även sociologen Sylvia Walby och menar att den patriarkaliska maktstrukturen innefattar:

1. Produktionsförhållanden i hemmet. Kvinnors obetalda hemarbete i form av exempelvis tvätt, Städning och barnomsorg utnyttjas av männen. 2 Lönearbete. Kvinnor utesluts från vissa typer av yrken, de har lägre lön och får mindre kvalificerade uppgifter. 3. Den patriarkaliska staten. Denna stat uppvisar en systematisk partiskhet när det gäller patriarkala intressen. 4. Männens våld. Även om det manliga våldet ofta uppfattas som individuellt, rymmer det ett visst mönster och är dessutom av systemiskt slag. Kvinnor utsätts rutinemässigt för detta våld och de påverkas av det på ett likartat sätt. Staten tolererar detta genom sin underlåtenhet att ingripa (utom i vissa ytterlighetsfall). 5. Patriarkatets sexuella relationer. Detta manifesteras i ”tvångsmässig heterosexualitet” och i den dubbelmoral som gäller män respektive kvinnor. 6. Patriarkatets kulturella institutioner. Det finns en mängd institutioner och handlingsmönster- inklusive media, utbildning och religion – som producerar representationer av kvinnor inom ramen för ”en patriarkalisk blick”. Dessa representationer påverkar kvinnornas identitet och föreskriver acceptabla normer för beteende och handling (Giddens, 2007,s.384).

2. Material och metod

I detta avsnitt presenteras vårt tillvägagångssätt, val av metod, litteratursökning, validitet, reliabilitet, generaliserbarhet och etiska överväganden vi gjort under arbetet med uppsatsen.

2.1 Litteratursökning

I vår studie har vi sökt litteratur kring våld i nära relationer, mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld. De databaser vi använt oss av är Libris bibliotekskatalog, Ersta sköndals bibliotekskatalog och Google sökmotor. Vi har vidare använt oss av sökfunktionen på Brottsförebyggande rådets och socialstyrelsens hemsida. Där har vi hittat ett antal publikationer som vi använt i studien.

Vid sökning av litteratur och artiklar fick vi fram många träffar. För att avgränsa oss till relevanta artiklar och böcker har vi endast läst de titlar och sammanfattningar som vi ansåg var mest lämpligt och relevant för vår studie.

I Libris bibliotekskatalog söktes på ord som ”mäns våld mot kvinnor”, där vi fick 71 träffar. Av dessa träffar ansåg vi en träff vara relevant för vår studie då den handlade om mäns våld mot kvinnor. De andra träffarna ansåg vi vara irrelevanta då det handlade om socialtjänstens insatser för kvinnor som utsatts för våld och hur mäns våld kan påverka kvinnors hälsa och välbefinnande. ”Hedersrelaterat våld” gav 149 träffar där två var relevanta och handlade om hedersrelaterat våld. De övriga träffarna handlade om vilket stöd kvinnor som befinner sig i en hederskultur kan få. Vidare handlade det om våld såväl mot män som homosexuella män i en hederskultur. ”Etniskt svenska mäns våld” och ”invandarmäns våld” gav noll träffar.

På Google Scholar sökte vi på meningen ”mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld”, där vi fick 263 träffar. Dock tittade vi endast igenom de 30 första träffarna då vi ansåg att dessa träffar gav tillräckligt med material som var användbar i vår studie. Dessa träffar handlade om mäns våld mot kvinnor i nära relationer och hedersrelaterat våld. Många av träffarna var Vetenskapliga artiklar/rapporter som handlade om hedersrelaterat våld, mäns våld mot kvinnor och orsakerna bakom mäns våld.

I Ersta sköndals bibliotekskatalog sökte vi på ”mäns våld mot kvinnor”, där vi fick 11 träffar. Tre av dessa var relevanta då de handlade om mekanismerna bakom våldet män utsätter kvinnor för, men de övriga träffarna handlade mycket om hur samhället hjälper utsatta kvinnor och vilka förebyggande insatser som finns för dessa. De sökord vi alltså sökte på var ”etniskt svenska mäns våld”, ”hedersrelaterat våld”, ”invandarmäns våld”, ”mäns våld mot kvinnor” och ”våld i nära relationer”.

Det material vi alltså använt i studien är framförallt primärkällor, då vi använt oss av litteratur och vetenskapliga artiklar/rapporter som är skrivna av forskarna själva. Sekundärdata har också använts. Backman (2008) beskriver att sekundär data kan användas när litteratur är svårtillgängliga (s. 126).

2.2 Avgränsningar

Avgränsningar som gjordes i denna studie var bland annat vilken stadsdel mancentra skulle ligga i. Stockholmsområdet var det som valdes främst på grund av tidsbrist, men också på grund av en förutfattad mening, det vill säga att fler människor med invandrarbakgrund bor i Stockholmsområdet än i någon annan stadsdel då vi undersöker synen på etniskt svenska mäns våld mot kvinnor och invandarmäns våld mot kvinnor.

En annan avgränsning som även gjordes var hur många professionella på mancentra vi skulle intervjua. Vi ansåg fyra intervjuer med professionella på manscentra vara tillräckligt och inte fler bland annat på grund av svårigheter att få kontakt med professionella på manscentra, men också på grund av brist på tid.

Tanken var från början att även intervjua fyra socialsekreterare på socialtjänsten, men vi ansåg att det skulle försvåra såväl genomförandet som bearbetningsprocessen att undersöka två olika verksamheter. Med den anledningen valde vi att bara intervjua professionella på manscentrat.

2.3 Val av metod

I vår studie har fyra kvalitativa intervjuer med professionella på olika mancentra genomförts, eftersom syftet är att analysera och diskutera vilka uppfattningar och föreställningar professionella har om mäns våld mot kvinnor, och om våldet förstås och beskrivs olika beroende på om mannen är etniskt svensk eller invandrare. Den kvalitativa intervjun valdes eftersom den fokuserar på hur intervjupersonen uppfattar sitt liv och sin upplevelsevärld (Larsson, 2005, s.100). Att fokus legat på intervjupersonens subjektiva upplevelser som uttalas med ord och meningsbeskrivningar, via intervjuer, är orsaken till varför den kvalitativa metoden valdes. Vidare valdes denna metod eftersom den ger ett helhetsperspektiv av individen. Detta genom att individen undersöks i sitt naturliga helhetssammanhang, istället för att reduceras till enstaka variabler som oftast görs i kvantitativa metoder (Larsson, 2005, s.92).

2.4 Tillvägagångssätt

Studien inleddes med att vi först läste in oss på ämnesområdet, mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld. Detta genom böcker, vetenskapliga artiklar och rapporter. Då vi ansåg att vi hade fått tillräckligt med fakta om ämnet formulerade vi ett syfte och frågeställningar. Därefter började vi söka efter intervjupersoner. Vi bestämde att dessa intervjupersoner skulle vara professionella på manscentra då vi avsåg att analysera männens perspektiv på mäns våld

mot kvinnor (orsaken till detta framkommer i näst sista stycket i avsnittet tillvägagångssätt, se nedan).

Vi valde att kontakta fyra olika manscentra i Stockholmsområdet per telefon för att höra om det fanns personer som skulle vilja delta i en intervju. Två av dessa svarade direkt och en presentation av oss själva, studiens syfte och frågeställningar framfördes, varefter en bokning av tid och plats för intervjun fastställdes. Dock var det svårt att få tag på de andra två intervjupersonerna per telefon och bestämde oss därför för att försöka kontakta dessa en andra gång. Även denna gång fick vi inget svar från dem och lämnade därför ett meddelande på deras telefonsvarare. Efter detta försök av kontakt återkom intervjupersonerna själva per telefon, men ingen bokning skedde under det samtalet eftersom ytterligare information om syftet med studien krävdes. En e-post skickades till dessa intervjupersoner och innehöll en beskrivning om oss själva och om syftet med studien och dess frågeställningar. Tid och plats för intervjun bokades via e-post med en av intervjupersonerna. Den andra fick vi inget svar från efter den utskickade e-posten, och bestämde oss därför för att besöka denna intervjuperson på dess arbetsplats för att boka in en intervju. Detta då det var brist på tid.

Sammantaget blev det fyra intervjuer med professionella på manscentra, två i innerstaden och två i förorten. Två orsaker finns för denna geografiska uppdelning. Det första är att det bor fler med invandrar bakgrund i förorten och fler etniskt svenskar i innerstaden och det andra är att förståelsen och beskrivningen av mäns våld mot kvinnor kanske skiljer sig åt beroende på var manscentra har sitt säte.

Vad gäller intervjupersonernas ålder, varierade det, då vi ansåg att åldern inte hade någon relevans i studien, eftersom vårt syfte inte har något med åldern att göra utan snarare en analys av hur mäns våld mot kvinnor uppfattas och beskrivs beroende på mannens etniska bakgrund. Däremot hade vi kriterium som vi ville få uppfyllda. Ett av kriterierna var att intervjupersonerna skulle vara av det manliga könet för att få männens perspektiv på mäns våld mot kvinnor. Anledningen till detta val är att det oftast är kvinnornas perspektiv på våldet som lyfts upp i såväl litteratur som vetenskapliga artiklar och mindre om männens perspektiv i ämnet. Med andra ord menar vi att det finns oerhört mycket fakta om vilka förklaringar kvinnor uppger som förklaring bakom mäns våld mot kvinnor, men väldigt lite om hur männen själva förklarar våldet mot kvinnorna.

Det andra kriteriet var att intervjupersonerna inte skulle kunna identifieras, vilket gjordes genom att vi uteslöt sådant material som framkom under intervjuerna som kunde härleda till intervjupersonerna. Detta beaktades även genom att intervjupersonerna fick fingerade namn

(etiska överväganden). Intervju nummer ett beskrevs som R1, intervjunummer två som R2 etcetera.

2.5 Genomförande av intervjuer

Intervjuerna genomfördes på de professionellas kontor eller arbetsplats och varade i cirka en timme för varje intervjuperson. Innan intervjun påbörjades presenterade vi oss själva, syftet med studien och frågeställningarna ytterligare en gång. Efter detta fick intervjupersonerna ta del av och läsa en blankett om Vetenskapsrådets etiska riktlinjer (se bilaga 1) som vi hade skrivit. Intervjupersonerna fick därefter signera sin namnteckning för att bekräfta sitt godkännande. Vi ställde även frågan om vi kunde spela in intervjun med en diktafon. Detta för att underlätta koncentrationen för ämnet och dynamiken i intervjun (Kvalé, 1997, s. 147). Intervjupersonerna samtyckte till detta och intervjun inleddes med samtliga.

Vid intervjun användes en semistrukturerad intervjuguide som innebär att frågorna till en början ställdes på ett generellt sätt för att intervjupersonen ska känna sig avslappnad och bekväm, allt eftersom intervjun fortskrider så riktades intervjun på det tema som var mest centralt i studien. Avslutningsvis ställdes frågorna mer generellt igen (Dalen, 2000, s. 32).

Under samtliga intervjuer intog vi roller som intervjuare och observatör. Vid tre tillfällen var den ena intervjuare och en gång observatör, medan den andra var intervjuare en gång på grund av sjukdom (hes) och tre gånger som observatör. Vi ansåg det vara bra att två personer närvarade under intervjuerna då en av oss kunde ställa kompletterande frågor eller följdfrågor till intervjupersonerna. Vidare var det bra om diktafonen skulle krångla till sig. Med detta menar vi att den ena då skulle kunna anteckna det som sades och den andra lyssna på vad intervjupersonen har att säga. Detta är orsaken till varför vi var två under samtliga intervjutillfällena.

2.6 Bearbetning av material

När intervjuerna slutfördes, påbörjades transkriberingen av samtliga intervjuer. Vi fick transkribera två intervjuer var. Dessa intervjuer skrevs ned ordagrant från talspråk till skriftspråk. Enligt Kvalé kan repetitioner, pauser, skratt, host, mumlanden, hummanden och liknande nedtecknas vid transkriberingar (Kvalé, 1997, s. 149). Detta gjorde vi, trots att vi ansåg detta vara irrelevant för vår studie. Enligt Kvalé (1997) är det relevant att omformulera uttalandena från intervjupersonerna från talspråk till skriftspråk, då de flesta intervjupersoner föredrar skriftspråk (s.156). Våra intervjupersoner kontaktade oss och beskrev att de inte ville att vi skulle använda deras uttalanden i studien om dessa skulle framläggas i talspråk, istället

ville de att citaten skulle skrivas i skriftspråk och användas därefter. Detta beaktades i avsnittet empirimaterial genom att citat som vi använde omformulerades från tal- till skriftspråk.

Efter att transkriberingen genomfördes valde vi att tematisera vårt empirimaterial. Vi läste igenom intervjuerna tillsammans för att ringa in de teman som besvarade vårt syfte och problem formulering (Larsson, 2005, s.107). Tre teman skapades (se avsnittet resultat). Dessa teman delades sedan upp mellan oss, där var och en själva fick ta ut viktiga citat från intervjupersonerna som passade in just under det tema som var och en hade tilldelats. De teman som framkom skrevs in i avsnittet empirimaterialet. Därefter analyserade vi det empiriska materialet bland annat genom två teoretiska perspektiv som vi valde. Dessa är en feministisk förklaringsmodell och en kulturalistisk förklaringsmodell. Vi valde dessa perspektiv då de beskriver hur mäns våld mot kvinnor kan förklaras beroende på mannens etniska bakgrund. Empirimaterialet analyserades därefter även med tidigare forskning.

2.7 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Validitet innebär att forskaren mäter det som var avsett att mäta (Thurén, 2007, s.26). Hög validitet har uppnåtts på olika sätt under studiens gång. Under varje intervjutillfälle har vi varit två forskare som medverkat, en intervjuare och en observatör, eftersom kompletterande eller följdfrågor kunde ställas beträffande frågeställningarna i studien, vilket ökar på validiteten. Vidare ökar också validiteten i vår studie då vi under intervjun omformulerade vissa frågor där syftet varit att se om intervjupersonen förstått frågorna rätt. Dock kan intervjupersonens svar och koncentration ha påverkats då vi var två som medverkade under intervjuerna, eftersom han istället kan ha koncentrerat sig på vem han ska titta på vid besvarandet av de frågor som av oss forskare ställdes. Vidare kan även hans svar angående hur han ser på mäns våld mot kvinnor beroende på mannens etniska bakgrund ha påverkats. Detta då vi forskare själva är av utländsk bakgrund och han kan på så sätt anpassat svaren till oss.

Reliabilitet innebär däremot hur tillförlitlig studien är (Thurén, 2007, s.26). Hög reliabilitet har vi också uppnått i studien då vi under intervjuerna ställt samma frågor men med olika formuleringar för att mäta svarens konsistens. Enligt Kvalé (1997) ökar validiteten när forskaren ifrågasätter meningen i det intervjupersonen säger och ständigt kontrollerar den information som erhållits (s.214). Även under processen av transkriberingen har vi testat och kontrollerat reliabiliteten. Detta genom att vi mellan varandra bytt det utskrivna materialet,

det vill säga transkriberingen, men också ljudupptagningarna för att se om det utskrivna materialet har transkriberats korrekt.

Resultatet av studien kan i viss mån generaliseras då deras svar överensstämmer med såväl tidigare forskning som stora delar av de teoretiska perspektiven. Enligt Kvalé (1997) kan en forskare avgöra om han/hon kan generalisera efter att intervjuerna jämförts och analyserats utifrån tidigare forskning och teori (s.210).

2.8 Etiska överväganden

I denna studie har hänsyn tagits till Lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor. Dock är denna lag inte riktigt användbar i studien enligt 2§. Detta då forskning som utförs inom ramen för högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå inte berörs av lagen. Däremot har vi följt vetenskapsrådets fyra huvudkrav för forskningsetiska principer i studien. Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet innebär att forskaren, informerar samtliga intervjupersoner om undersökningens generella syfte, och även vilka nackdelar samt fördelar som finns med deras medverkan i studien. Vidare måste även information om att deltagandet i studien är frivillig att informeras och deras rätt att när som helst avbryta sin medverkan. Om det finns annan relevant information som kan påverka undersökningsspersonens vilja att delta måste detta också presenteras (Vetenskapsrådet, 2002, s. 7).

Vi har tagit hänsyn till informationskravet genom att intervjupersonerna informerats om syftet med studien och frågeställningarna. Vetenskapsrådets riktlinjer fick dessa också ta del av, för att visa vilka rättigheter intervjupersonerna har. Hur intervjun skulle genomföras informerades också till intervjupersonerna. Vidare informerades de även om vilka roller vi forskare skulle ha under intervjun.

Intervjupersonen har rätt att själv bestämma över sin medverkan under studiens gång, då den har en aktiv roll. Detta är *samtyckeskravet*. Vid beslut att delta eller avbryta sin medverkan får intervjupersonen inte utsättas för otillbörlig påtryckning eller påverkan (Vetenskapsrådet, 2002, s. 9f).

Samtyckeskravet har beaktats i denna studie. Detta genom att intervjupersonerna fick skriva sin namnteckning på en blankett med vetenskapsrådets etiska riktlinjer för att bekräfta sitt samtycke. Vidare skickades det skriftliga empirimaterialet till samtliga intervjupersonerna där de fick möjlighet att kommentera, ändra eller tillägga något i det aktuella materialet.

Konfidentialitetskravet innebär att privata data som kan identifiera intervjupersonen ska avidentifieras. Intervjupersonen har alltså rätt att vara anonym och få fingerade namn. Vidare ska det material som framkommer under intervjun antecknas, lagras och avrapporteras för att utomstående inte ska kunna identifiera intervjupersonen. Det ska alltså vara omöjligt för andra utomstående att komma åt intervjupersonens uppgifter. En annan rättighet intervjupersonens har är att få läsa igenom det utskrivna intervjumaterialet, och därmed göra eventuella ändringar och godkänna materialet (Vetenskapsrådet, 2002, s. 12).

Hänsyn har även tagits till konfidentialitetskravet. Detta genom att intervjupersonerna fått fingerade namn som exempelvis R1, R2 för att inte obehöriga ska kunna identifiera dessa. För att ytterligare minska risken för att intervjupersonerna ska identifieras har intervjupersonerna inte beskrivits i detalj, vilket heller inte varit relevant i studien.

Nyttjandekravet innebär att det material som framkommer om intervjupersonen och det insamlade materialet under intervjun, ska enbart läsas av forskaren i denna studie. Materialet ska varken användas eller utlånas för kommersiellt bruk eller andra icke vetenskapliga syften.

Det inspelade materialet och den utskrivna transkriberingen har förvarats på ett sådant sätt att det för utomstående är omöjligt att delta i innehållet. Materialet från intervjuerna kommer däremot att förstöras efter att uppsatsen är klar (Vetenskapsrådet, 2002, s. 14).

3. Tidigare forskning

Detta avsnitt kommer att inledas med en beskrivning av mäns våld mot kvinnor i allmänhet, som det uttrycks när en etnisk svensk man utsätter kvinnan för våld, och hedersrelaterat våld, som det uttrycks när en man med invandrarbakgrund utsätter kvinnan för våld. Detta för att se om våldet och mekanismerna bakom dessa fenomen är olika beroende på mannens etniska bakgrund eller om förklaringarna bakom våldet är detsamma. Innan beskrivningen av fenomenen görs kommer en kort beskrivning av våld i nära relationer att presenteras. Anledningen till detta är att mäns våld mot kvinnor oavsett etnisk bakgrund är en del av våld i nära relationer. Vi anser det därför vara naturligt att även beskriva detta.

3.1 Våld i nära relationer

Våld i nära relationer kan förekomma i alla samhällsklasser, etniska grupper, heterosexuella relationer och i samkönade relationer. Det kan innefatta en eller flera personer som drar nytta av och brukar våld emot en eller flera närstående. Den utsatta kan vara en kvinna, man eller barn och förövaren kan vara en man eller kvinna, en förälder, ett barn, en partner, en släkting, personlig assistent etcetera. Våldet kan uttryckas på olika sätt, det kan till exempel handla om

allt från hot, slag och kontroll. Det går inte att säga vilken av våldsformerna som är värst enligt den norske psykologen Per Isdal. Våldet påverkar inte bara den som direkt drabbas av det utan det påverkar även andra delar av den drabbades liv såsom anhöriga, arbetslivet men även samhället i stort (Isdal, 2008, s.5).

3.2 Mäns våld mot kvinnor i allmänhet

Mäns våld mot kvinnor definieras av FN som en våldshandling som leder till eller kommer att leda till fysisk, sexuell eller psykisk skada eller sådant lidande för kvinnor, som innefattar kontrollerande beteenden, hot, tvång, inskränkningar i rörelsefriheten, sexuella trakasserier, misshandel, sexuella övergrepp och våldtäkt. Kvinnor kan alltså utsättas för mäns våld i en rad olika sammanhang. Den våldsutövande mannen kan exempelvis vara en närstående man, en manlig bekant eller en helt okänd man för kvinnan (FN:s deklaration, 1993, artikel 1).

Oftast är våldet planerat av mannen eftersom han inte använder våld mot vem som helst utan våldet är riktat mot en närstående, det kan vara kvinnan och/eller barnet. Innan mannen utsätter kvinnan för våld bestämmer han sig för plats, tidpunkt och hur mycket våld som ska utövas mot kvinnan. Våldet kan utövas på offentliga platser, men oftast utövas våldet mot kvinnor i kvinnans eget eller i någon annans hem för att andra inte ska kunna se händelsen. I sådana relationer upprepas våldet oftast och våldet blir ett slags mönster för mannen där han kontinuerligt utövar dominans och kontroll över kvinnan (Isdal, 2008, s.104ff). Att få makt och kontroll över kvinnan är en av orsakerna till mäns våld mot kvinnor. Kontroll får mannen genom att på olika sätt kontrollera kvinnans beteende och livsrum. Kvinnan isoleras då och hennes rörelsefrihet begränsas. Våldsutövaren får då ständig tillgång till kvinnan och därmed möjlighet att även utöva andra former av kontroll, utöver det fysiska våldet. Det kan till exempel handla om psykiskt våld. Detta genom att mannen växlar våldet med värme och tröst, vilket medför att kvinnans känslomässiga beroende av mannen förstärks.

En man som utsätter en kvinna för våld anser att han har rätt att bestraffa henne. Detta när han anser att hon överträder vissa normer. Det våldet egentligen syftar till är att mannens auktoritet ska bevaras. Således är mannens våld både avsiktligt och funktionellt då våldsutövaren uppnår makt och överordning. Mannen får alltså en överordnad roll, medan kvinnan hamnar i en underordning, det vill säga vad som kallas för den patriarkaliska maktstrukturen (Eliasson, 2002, s.4).

3.2.1 Individuella orsaker

Det finns olika förklaringar bakom mäns våld mot kvinnor. En av dessa som etnologen Inger Lövkrona beskriver är den biologiska förståelsen, som innebär att mäns våldsbeteende kan förklaras utifrån dennes testosteronhalt eller könshormoner. Det vill säga ju högre könshormoner mannen har desto större är risken att han blir aggressiv och utsätter kvinnan för våld. Vidare framkommer inom forskning att det även finns andra förklaringar bakom mäns våld mot kvinnor, vilket förklaras utifrån en psykologisk förståelse. Det handlar om att mannen utsätter kvinnan för våld på grund av hans inneboende aggressivitet (SOU 2004:121, s.48). En annan förklaring till mäns våld mot kvinnor inom den psykologiska aspekten är mannens avvikande egenskaper och problem. Exempelvis kan det vara att mannen har alkohol- och drogproblematik, att mannen är kriminell, psykiskt sjuk, störd och/ eller psykopat. Våldet ses som enstaka, avvikande händelser som utövats av speciellt onormala män (Sveriges kommuner och landsting, 2006, s.20f).

En forskare och psykolog vid namnet Marianne Brantsaeter lyfter fram följande om den psykologiska förståelsen.

Eftersom våld och övergrepp är en avvikelse, måste övergriparen ha problem. Dessa ska identifieras i syfte att hjälpa honom. De våldsutövande männen behandlas därmed som personer med avvikande personlighetsdrag och våldshandlingarna betraktas som impulsbetingade, orsakade av denna personlighet (SOU 2004:121, s.49).

Mäns våld mot kvinnor kan även förklaras utifrån ett vanmaktsperspektiv. Detta innebär att mannen utsätter kvinnan för våld, på grund av den vanmakt han känner gentemot kvinnan (Isdal, 2008, s.106). Ett sätt för männen att upprätta kontroll av vanmakt är alltså genom att använda våld. ”Våldet är en reaktion på och kontroll av vanmakt och maktlöshet”. ”Våldet blir en makt som botemedel för vanmakt och maktlöshet” och ”våldet ses som makthandlingar, och makten som maktlöshetens medicin”. Vidare beskrivs att vanmakten alltid kommer före den vrede som ligger före våldet (Isdal, 2008, s.104).

Men vad är vanmakt? Vanmakt är när en individ någon gång känt sig maktlös på något sätt, det kan vara att man känt att man inte når fram eller blivit lyssnad på, att man känner att man fastnat i någon situation som man inte kan ta sig loss ifrån etcetera. Det vill säga vanmakt är något som alla någon gång har upplevt.

Vanmakt är alltså

ett tillstånd knutet till faktiska, biologiska, upplevelsemässiga eller känslomässiga förhållanden, som karaktäriseras av att behov, målsättningar eller förväntningar inte uppfylls, utan man hindras att göra något man vill eller man upplever ett hot eller angrepp mot sitt liv eller integritet

Brist på förutsägbarhet, översikt, kontroll, inflytande, möjlighet att påverka, möjlighet att hitta lösningar, utvägar, beskydd/trygghet, att bli sedd, hörd och förstådd, handlar vanmakt också om. Enda sättet att lösa dessa brister är genom att utöva våld, detta då mannen längre inte kommer att känna sig maktlös utan snarare känna att denne har makt och kontroll samt dominans över kvinnan (Isdal, 2008, s.108).

Mellberg beskriver också att mäns våld mot kvinnor är kopplat till vanmakt. Hon menar att den frustration och vanmakt mannen känner är en känsla som leder till att mannen utsätter kvinnan för våld. Enligt den psykoanalytiska tolkningen är våldet en reaktion för sexuell ångest, hat, fruktan samt fientlighet mot kvinnor. Orsaken till våldet är sammanflätat med både samhällsstruktur och den fientlighet som finns mellan könen. I en sociologisk synsätt av vanmaktsperspektivet likställs våldsutövaren med ett offer för det förtryck som existerar i manssamhället. Dock finns en annan syn som motsäger Mellbergs vanmaktsperspektiv. Detta är konfliktperspektivet som innebär att våldet ses som en konflikt mellan två jämställda parter utan någon koppling till könskulturella sammanhang, det vill säga våldet är inte formad av mäns överordning och kvinnors underordning. Våldshandlingarna förklaras med könsneutrala förklaringar, ett exempel på en sådan förklaring kan vara att våldet kan ses som en förlängning på ett gräl (SOU 2004:121, s.50).

Våldet män utsätter kvinnor för kan enligt forskning även beskrivas utifrån mannens sociala arv, vilket innebär att om mannen under sin barndom sett sin pappa misshandla sin mamma, kan när han blir vuxen bli en misshandlare. I vissa familjer ses våldet som en *tvångsmässig upprepning*, särskilt förekommer detta i familjer där sociala problem finns som till exempel alkoholmissbruk eller social utslagning. I familjer där det förekommer våld kopplas det ofta med samhälleliga faktorer. Det kan exempelvis vara brist på jämställdhet (a.a.).

Mellberg beskriver att det finns ännu ett perspektiv bakom våldet mot kvinnor, allt och intet- perspektivet. Detta perspektiv handlar om att mäns våld mot kvinnor inte går att förklaras utifrån det ena eller det andra perspektivet utan måste snarare förklaras utifrån olika förklaringsmodeller som kombineras med varandra. Exempelvis att det strukturella perspektivet kombineras med ett individuellt perspektiv (SOU 2004:121, s.51).

3.2.2 Strukturella orsaker

Den strukturella aspekten finns också som en förklaring bakom mäns våld mot kvinnor. Problemet inom denna aspekt beskrivs vara kopplat till samhällsordningen. Detta problem såväl uppmuntrar som underlättar för mannen att på ett påtagligt sätt eller osynligt sätt

dominera, kontrollera och att våldföra sig på kvinnor. Exempel på strukturer i samhället som utsätter kvinnor för diskriminering och kränkningar och som påverkar mäns våld mot kvinnor är familjen, föräldraskapet och arbetslivet. Inom dessa kan olika normer gälla för män och kvinnor. Ett exempel kan vara ”vilken sexuell frihet en tonårsdotter och en tonårsson ska ha” och ”hur lönenivåer ska se ut för kvinnodominerade vårddyrken respektive mansdominerade teknikyrken” (Sveriges kommuner och landsting, 2006, s.20).

Denna aspekt handlar alltså också om patriarkala maktstrukturer som formar individen och dess handlingar. Det handlar om det sociala system där kvinnor är underordnade och män överordnade. Det patriarkala våldet definieras av FN som ”ett samlingsbegrepp för det våld som bottnar i och försvarar patriarkala maktstrukturer”. Våldet ses alltså inte bara som en makt och överordning, utan det medför också till ett återskapande och till att forma mäns och kvinnors syn på vad som anses vara man respektive kvinna (a.a. s.21.).

En annan aspekt på den strukturella våld är exempelvis prostitution, trafficking, könsstympning, tvångsgifte. Dessa våldsformer är avgörande faktorer för kvinnors liv, hälsa och välbefinnande (a.a.). Förklaringen av mäns våld mot kvinnor kan även beskrivas utifrån den kulturella aspekten. Denna aspekt handlar om vilka förståelseramar, normer och värderingar som funnits och finns i mannens liv. Oftast ses denna aspekt som en ursäkt för våldet män utsätter kvinnor för. ”Till exempel att det är skamligt för en man att inte *vara herre i sitt eget hus* och därför kan han ha provocerats av en dominant hustru till våld” (Sveriges kommuner och landsting, 2006, s.20).

Efter mordet på Fadime har ett nytt synsätt framkommit inom den kulturella aspekten. Våldet inom kulturalistiska perspektivet kopplas till familjer som inte är jämställda, det vill säga patriarkaliska. Med andra ord hör detta våld till andra kulturer än den svenska. Våldsutövaren av detta våld kommer så att säga från en främmande kultur då den svenska kulturen är ”jämställd”. Regeringen har i sina handlingsplaner mot våld i hierarkiska familjer kopplat detta våld med könsmaktsperspektivet, med andra ord likställs könsmakt med mäns våld mot kvinnor. Denna avvikelse ligger då i en annan kultur än den svenska kulturen (SOU 2004:121, s.50).

Forskning visar på att det är mannen som alltså själv väljer att utsätta kvinnan för våld, men det är omgivningsfaktorer som underlättar, förklarar och ursäktar det våld han utövar mot kvinnan (Sveriges kommuner och landsting, 2006, s.20).

3.2.3 Förklaring av mäns våld på ett internationellt plan

Mäns våld mot kvinnor vad gäller dess omfattning och specifika uttryck skiljer sig i olika länder. Dock handlar det endast om en gradskillnad menar Amnesty International. Det finns vissa gemensamma orsaker till våldet män utsätter kvinnor för oberoende av var och hur det tar sig i uttryck. Amnesty International menar att det framför allt är de samhälleliga föreställningarna, värderingarna och attityderna och även de diskriminerande beteendena som leder till kvinnors underordning och mäns överordning i samhället (Amnesty International, 2004, s.5). Exempelvis handlar det om ekonomiska, politiska, juridiska och sociala strukturer som finns och funnits genom historien och som skapat och återskapar en könsmaktsordning där män har större makt än kvinnor. Det könsrelaterade våldet inbegriper även hur kvinnan drabbas av våld på grund av att hon är kvinna. Detta då det i en samhällsstruktur sker en diskriminering och underordning av kvinnan. Mannens våld mot kvinnan upprätthålls alltså genom könsmaktsordningen och könsdiskrimineringen (a.a. s.6).

3.3 Hedersrelaterat våld

3.3.1 Heder

Heder är ett begrepp som är svårt att ge en generell bild av, eftersom begreppet tolkas olika världen över och är föränderligt över tid. Olika folkgrupper inom olika kulturer och samhällen har sina egna tolkningar och bestämmer sina egna normer om vad som ska innefattas i begreppet heder (Kristdemokratiska kvinnoförbundet, rapport, 2006:7, s.5).

Det handlar alltså om olika sociala koder och normer. De sociala koderna kopplas mellan individ, familj, släkt och kollektivet, dessa koder införlivas även i den sociala kontext som individen befinner sig i. Individen måste underkasta sig de sociala koderna och normerna som finns införlivade i kollektivet (Shalhoub- Kevorkian, 1999, s.577).

Hedern utgår ifrån kvinnans handlingsmönster, kyskhet och fysiska oskuld. Kvinnans kyskhet är en viktig hedersnorm i de flesta kulturer eftersom den är kopplad till såväl mannens som familjens heder (a.a.).

Enligt forskning förekommer denna normsyn inte bara i geografiska områden såsom Europa och Mellanöstern, utan det förekommer även i andra delar av världen (a.a., Wikan, 2003,s.57). Mannen utsätter kvinnan bland annat för kontroll och begränsar på så sätt hennes rörelsefrihet, sexualitet och självbestämmande i det vardagliga livet (Stadsmissionen, 2009, s.5).

Det vill säga kvinnans heder blir en kollektiv angelägenhet, då kvinnans vanära drabbar andra familjemedlemmar och släktingar. Alltså blir den kollektiva uppfattning om vad som är tillåtet och inte tillåtet det styrande (Björktomta, 2005, s.15).

Det handlar alltså om ett normsystem. ”De individer som lever i ett hederssammanhang förväntas och tillskrivs av omgivningen en roll beroende på kön, ålder, sexuell läggning och status”. Kollektivet kontrollerar och sanktionerar normsystemet, varefter detta normsystem sedan fungerar som ett sätt att hålla ihop gruppen. Gruppen kan vara allt ifrån familj, släkt, samhälle, där alla har en liknande bakgrund. Hedern är en betydelsefull och sammanhållande faktor i livet för individer som lever i patriarkalisk maktstruktur. Sammanhållningen bevaras genom att männen i denna struktur använder sig av kontroll gentemot kvinnor som i sin tur underkastar sig mannens kontroll. ”De patriarkala samhällsstrukturerna med hedern som en viktig faktor i livet är mannens värde, status och acceptans avhängigt komponenter som social gruppstillhörighet, familjens heder och ägande” (Stadsmissionen, 2009, s.5).

Vidare är hedersbegreppet kopplat till nyckelbegrepp såsom ära, vanära, självrespekt, ansikte, skam och skuld (a.a.).

3.3.2 Ära

Ett ärofyllt uppförande stärker den interna gruppssammanhållningen och utestänger externa aktörer, vilket i sin tur leder till överlevnad. De som får fördelar i gruppen av detta är de individer som uppehåller den övriga gruppens förväntningar och håller sig inom ramen för vad som är acceptabelt i samförstånd med gruppen, det vill säga de tar avstånd från de externa aktörerna. Ett annat sätt som höjer individers status och heder är genom att vara framgångsrik i affärer och/eller ta extra ekonomisk ansvar för en gruppmedlem. Detta beteende bevarar individens ära, heder och status (Stadsmissionen, 2009, s.5f).

I hederssammanhanget ligger begreppen ära och självrespekt nära varandra. Det innebär att alla handlingar, ord och händelser ska vara sanktionerade av den egna sociala eller delar av den etniska/religiösa gruppen som förväntas leva efter samma normer. Om mannen däremot bryter mot detta normsystem kan det leda till en reducering eller ett ifrågasättande av mannens heder eller kanske även att denne mister sin heder helt. Att tala om hedern med andra (externa, utanför den sociala kontext individen lever i) tolkas som en brist i familjens förmåga att lösa egna problem, det vill säga internt. Om en familjemedlem trots allt skulle söka hjälp skulle hedern ifrågasättas på nytt (a.a.).

När mannens ära och självrespekt ifrågasätts och detta leder till vanära är det familjens och släktens ansvar att upprätta hedern inom den sociala gruppen. Då familjens överhuvud, det

vill säga mannen, förlorat ansiktet är det inte endast den enskilde individen utan även familjen, släkten och kollektivet som påverkas. Ansikte är en av många retoriska symboler som återspeglar tolkningar av vad som sägs, görs och menas i en hederskontext (a.a., Wikan, 2003, s.69).

3.3.3 Skam

Ett skamligt beteende innebär att en individ handlat på ett sätt som brutit sönder, skadat eller har försvårat de sociala levnadsvillkoren för såväl individen, familjen som släkten i samhället. De som vet vad som är ett skamligt handlingssätt är de som befinner sig i det ovan nämnda normsystemet. Individen fostras i normsystemet redan som barn. Om normerna i samhället, det vill säga i den sociala kontext individen lever i, bryts av individen, kan det leda till olika negativa konsekvenser. Dock skiljer sig konsekvenserna åt för olika brott mot normerna och konsekvenserna varierar beroende på individens kön, ålder och sexuell läggning (Stadsmissionen, 2009, s. 6). När en individ handlat på ett skamfullt sätt bebländar sig inte familjen och släkten till denne med det övriga samhället. Detta då dessa utdöms av omgivningen utifrån dess hederskodex. Individen, familjen och släkten blir socialt utfrys till skammen är korrigerad. Detta då kollektivet anser att skam smittar, det vill säga att en familje- eller släktmedlem kan smitta en annan inom denna grupp. Hur skammen ska korrigeras beror på vad normöverträdelsen och den sociala kontexten subtilt eller konkret kräver. Vad gäller skam lägger den sociala omgivningen den tyngsta bördan på kvinnan. (a.a., Länsstyrelsen Skåne, 2007, s.52).

3.3.4 Våld i hederns namn

Hedersrelaterat våld kallas det våld som utövas i namn av en familjs eller släkts heder. Våldet kan vara av en psykiskt, socialt, fysiskt och sexuell karaktär. Psykiskt våld handlar om kränkningar, att kvinnan skuld- och skambeläggs, blir förödmjukad, nedvärderad, får för lite kärlek och själslig omsorg, hon blir förföljd och hotad. Inom det sociala våldet blir kvinnan isolerad, det vill säga hon utfrysas, hon osynliggörs, får inte umgås socialt, förbjuds att delta i aktiviteter i samhället, tvingas till avvikande kläder, avvikande beteende och blir utsatt för ekonomisk kontroll. Det finns även ett fysiskt våld, detta handlar om att kvinnan misshandlas, utsätts för arrangerade olyckor, såsom, fall-, köks-, brännskade-, kemiska, drunknings- och trafikolyckor och hon kan också bli påtvingad självmord. Vad gäller sexuellt våld innefattas trakasserier mot kvinnan, till exempel att hon blir kallad för hora. Det kan även handla om att

kvinnan indirekt eller direkt tvingas till sexuella handlingar under makt-, utpressnings-, skam och skuldsituationer (Stadsmissionen, 2009, s.11, Rikspolisstyrelsen, 2009, s.30ff).

De mest extrema fallen är då kvinnan bli mördad, det vill säga att någon måste dö för att återupprätta hedern. Oftast är det en yngre manlig familjemedlem som utför dådet (Amnesty International, 2004, s.5). Detta sker inför en stor publik för att visa att man inte tolererar ett skamligt beteende, eller ett rykte, och att man gjort det som måste göras för att återvinna omgivningens, kollektivets respekt. Våldet används som en legitimerad handling av både familjen och släkten för att kunna bevara hedern och skydda släktens ställning utåt. Det våld som är hedersrelaterat måste vara planerat och accepterat kollektivt. I vissa fall är våldet även utfört i grupp. Våldsutövarna fördöms inte av resterande familje- och släktmedlemmar, utan detta ses och stöds snarare som ett hjältedåd (a.a.).

3.3.5 Hederskultur

De individer som drabbas oftare och hårdare av hedersrelaterat våld är de kvinnor och flickor som lever i en hederskultur. I hederskulturen är det generellt kvinnor och flickor som drabbas oftare och hårdare av hedersrelaterat våld. Detta då hederskultur och hedersnormer har sin utgångspunkt i att kontrollera kvinnor och deras sexualitet. Inom hederskulturen är alltså kön, makt och sexualitet centrala begrepp. Familjen, släkten eller kollektivet är överordnade i en sådan hederskultur, medan individen är helt underordnad kollektivet. "Det kan också handla om ett större socialt nätverk eller delar av den etniska gruppen som kan ha synpunkter och kontrollera hur enskilda personer inom kollektivet agerar" (Stadsmissionen, 2009, s.17). Kvinnor och flickor är de som oftast är underordnad i gruppen gentemot männen, och det är därför som dessa kvinnor och flickor intar en mindre plats i gruppen. I det gruppcentrerade samhället spelar familjen alltså en avgörande roll (Länsstyrelsen Skåne, 2007, s.22f). En traditionell patriarkal familjestruktur har de familjer som lever med hedersnormer, vilket menas att fadern eller andra män i familjen, det vill säga äldre män såsom exempelvis morfar, farbror, äldste son är familjens överhuvud. De äldre männen i en grupp är alltid de som har mer att säga om än dem yngre i familjen. Framförallt är det mödrarna som har det största ansvaret för uppfostran av barn och hur barnen agerar och för dess beteende och på grund av detta är modern som är den som får stå till svars för ett "dåligt beteende" hos barnen (a.a.). Särskilt är det kvinnorna som har ansvaret för att flickan i familjen upprätthåller hedersnormerna, men oftast är det sönerna som kontrollerar att hans systrar inte handlar på ett sätt som bryter mot normerna. I familjen ligger döttrarna längst ner i hierarkin och har minst att säga om i familjen, medan männen i familjen står längst upp i hierarkin, det vill säga står

över kvinnan då han är den som är överordnad och har makt. ”Många gånger kan en flicka vara kontrollerad och bli tillrättavisad av sina bröder, både yngre och äldre. Unga flickor kommer alltid längst ned i familjehierarkin” (Stadsmissionen, 2009, s.17).

3.4 Sammanfattning

Det som framkommit under detta avsnitt är att förklaringen bakom mäns våld mot kvinnor oberoende mannens etniska bakgrund är densamma. Detta oavsett om våldet som etnisk svenska män utsätter kvinnor för uttrycks som ”mäns våld mot kvinnor i allmänhet”, och våldet män med invandrarbakgrund utsätter kvinnor för uttrycks som ”hedersrelaterat våld”. Detta då dessa innehåller liknande element. Enligt vad som framkommit i forskning är att det alltså endast handlar om gradskillnader snarare än artskillnader.

4. Teoretiska utgångspunkter

Det som framkommit i avsnittet tidigare forskning är alltså att det inte är någon större skillnad på våldet etnisk svenska män och invandarmän utövar. Trots detta väljer vissa forskare och debattörer att förklara våldet olika beroende på mannens etniska bakgrund. Dessa aktörer väljer att se våldet ur en kulturalistisk och en patriarkalisk maktstruktur, vilket kommer att presenteras här nedan.

4.1 Kulturalistisk förklaringsmodell till mäns våld mot kvinnor

Mikael Kurkiala är kulturanthropolog och forskare vid Uppsala universitet. Han är en av de som förespråkar den kulturalistiska förklaringsmodellen vad gäller mordet på Fadime. Han menar att mordet måste förstås mot bakgrund av kulturella förhållanden (Kurkiala, 2005, s.9). Enligt Kurkiala är den kulturella förklaringen inte beständig då kultur inte är något statiskt, och där den enskilde inte är ansvarig för sina egna handlingar. Han påpekar att dessa handlingar inte sker i ett tomrum. Alla människor påverkas av sina erfarenheter och relationer till andra människor och makter och det är samspelet som gör oss mänskliga (Kurkiala, 2005, s.11).

Kultur innefattar värderingar, föreställningar och tolkningar som sammanbinder människor i gemenskaper. ”Människor förhåller sig inte till världen som den är utan till världen som hon tolkar den”. Dessa värderingar och föreställningar kodifieras sedan i ett moral- och normsystem som bestämmer vad som är normalt, naturligt, och även dess motsatser onormalt

och onaturligt (Kurkiala, 2005, s.17). Kurkiala menar att det var kulturen, kollektivet, dess normer och värderingar som styrde Fadimes familj och deras handlingssätt.

Kurkiala menar alltså att kultur handlar om hur människor som kollektiv tillskriver sina liv och sin värld en mening. När individers tolkningar är samstämmiga med andras är dessa tolkningar kulturella (Kurkiala, 2005, s.85f). På samma gång framhåller han att allt inte handlar om kultur. Kurkiala menar att det även finns avvikelser i samstämmigheten och att det finns protester mot dessa avvikelser från majoriteten som blir det ledande i vad som är accepterat. ”Alla handlingar och tolkningar kan inte förklaras med kultur”. Kurkiala menar att handlingar och symboler måste kunna avläsas och tolkas av ett kollektiv för att de ska kunna betraktas som kulturella. Att säga att allt människor gör är kultur är att beröva begreppet dess innebörd. Ju fler fenomen ett begrepp täcker in desto luddigare blir det (Kurkiala, 2005, s.86).

Unni Wikan ser också mordet på Fadime utifrån en kulturalistisk förståelse. Hedersbegreppet menar hon har med olika innehåll att göra och tillämpas olika bland folkgrupper världen över. Dock vill hon varken använda begreppen kultur eller samhälle, trots att hon menar att man skulle kunna göra det. Anledningen till detta är att sådana formuleringar lätt skapar ett intryck av att alla individer inom en kultur eller ett samhälle skulle reagera likadant (Wikan, 2003, s.20).

Wikan menar vidare att etniskt svenska mäns våld mot kvinnor och invandarmäns våld mot kvinnor inte går att förklara utifrån samma mekanismer. Hon menar att invandarmäns våld, det vill säga hedersrelaterat våld och etniskt svenska mäns våld, svartsjukevåld, inte är detsamma. Wikan hävdar att hedersrelaterat våld inte är samma sak som svartsjukevåld. Detta då hon anser att hedersrelaterat våld handlar om makt och kontroll. Hon framhåller även att hedersrelaterat våld inte handlar om kärlek eller parförhållanden som svartsjukevåld utan handlar istället om kontroll över individen och att underordna sig kollektivet. Det handlar alltså om strukturer, system och grupperingar som indoktrinerar människor till att tro att de finns till för systemets skull. Hedersrelaterat våld är därför inte samma sak som svartsjukevåld. Vidare förutsätter hedersrelaterat våld en publik av meningsfränder, vilket inte krävs i ett svartsjukevåld, detta påpekar Wikan vara ytterligare en anledning till varför dessa olika våldsformer inte går att likställas.

Vidare framhåller Wikan ytterligare en skillnad, det vill säga att hedersrelaterat våld till skillnad från svartsjukevåld har med heder att göra då det är ett kulturellt fenomen. Hon menar att inom hederskulturen kan våld eller mord utövas mot en individ om denne brutit mot de normer och värderingar som finns inom familjen, släkten och kollektivet. Vidare hävdar

hon att de som lever inom en hederskultur är offer för ett system då individen offras på kollektivets altare (Wikan, 2003, s.21f).

Särskilt vill Wikan påpeka att hedersrelaterat våld inte handlar om religioner då det förekommer både bland religiösa och bland dem som inte tillhör någon religion. Hon menar att det snarare handlar om traditioner (Wikan, 2003, s.80).

Detta betonar hon genom uttalandet att det är kulturen, makten och traditionen (inom en social kontext) som är problemet. Wikan beskriver kultur som värderingar, ståndpunkter och idéer som ligger bakom individens handlingar, vilket uttrycks genom individens beteende. Vidare menar hon att kultur inte är det man faktiskt ser utan att det mer handlar om tolkningen av vad man ser. Hedern tolkas av männen som viktigare än deras eget ”kött och blod”. Detta innebär att männen tolkar hedern som viktigare än en kvinnas liv i vissa avseenden. Wikan menar att hedersrelaterat våld antingen är på väg ut ur vissa kulturer, samhällen, och/eller på väg in i andra samhällen, som exempel ger hon Norden. Hon menar att det på ”gott och ont” handlar om en aktiv strävan från människor (Wikan, 2003, s.92).

Advokaten Elisabeth Fritz menar att hedersrelaterat våld skiljer sig från annat våld då det är en hel släkt- föräldrar, syskon, far- och morbröder som kan ingå i hotet mot flickan. En annan sak hon påpekar är att familjen påstår att flickan kränkt familjens heder och dragit skam över dem om flickan inte vill gifta sig med den de valt ut som hennes framtida man, familjen upplever att andra från hederskulturen ser ner på dem på grund av flickans val (Eriksson, 2004, s.12)

Astrid Schlytter säger i en intervju att de som idag blir bortgifta i Sverige inte heter Eva eller Margareta, hon menar att detta inte existerar i ”vårt rätt så jämställda och demokratiska land”. Hon menar att individens valmöjligheter och rättigheter är starka tack vare den svenska lagstiftningen. Vidare menar hon att detta tagit några generationer men att det trots denna utveckling finns svenska medborgare som lever under sådana förhållanden (Eriksson, 2004,s.19)

Hon menar att det i vårt samhälle finns flickor som inte får välja sin livspartner bland vissa etniska grupper. Detta menar hon är värst för de flickor som lever med gamla starka hederskulturella patriarkala seder. Dessa flickor begränsas från att vidareutbilda sig eller fatta andra beslut som kan leda till flickornas personliga utveckling. Flickorna lever ständigt under hot om de inte följer familjekulturens normer enligt Schlytter. Hon menar att dessa familjer står ovanför den svenska lagstiftningen då utlänningslagen tagit hänsyn till detta, att lagen tillåter arrangerade äktenskap om föräldrarna kommer från en kultur där arrangerade eller tvångsäktenskap är tillåtna enligt Schlytter. Hon menar att det är ett förtryck av dessa kvinnor

som inte ens får hjälp att stå emot familjen genom lagen. Då flickorna inte har träffat dessa män och att bröllopet är arrangerat eller påtvingat likställer Schlytter detta med en våldtäkt eller apartheid (Eriksson, 2004,s.19f).

Vidare menar hon att myndigheterna i Sverige har en överdriven respekt och tolerans för etniska sedvänjor som i själva verket är förtryckande. Schlytter menar att myndigheterna hellre satsar på mångkulturalism än på individen. Vidare hävdar hon att om man med tvång att ingår ett äktenskap så är det en slags våldtäkt. Schlytter menar vidare att man i Sverige godtar att släktens heder sitter i kvinnans mödomshinna. Hon anser vidare att myndigheterna gömmer sig bakom att om flickan inte säger nej till äktenskapet så har hon accepterat det. Hon anser att detta är ett stort fel då hon menar att flickan på grund av påtryckningar från ung ålder har lärt sig att inte säga ifrån. Vidare säger hon:

Om Sverige säger nej till månggifte, varför kan vi inte säga nej till arrangerade äktenskap? Integrationsverket borde utreda hur ofta arrangerade äktenskap, tvångsäktenskap, används för att skaffa uppehållstillstånd (Eriksson, 2004,s.21f)

4.2 Feministisk förklaringsmodell på mäns våld mot kvinnor

Idris Ahmedi är en av de som är mot den kulturalistiska förklaringsmodellen vad gäller våldet på Fadime. Vid förklaringen av detta har han hänvisat till den amerikanske filosofen Richard Rorty som påstår att det inte finns en kulturell identitet ”i sig”. Han menar att kulturella identiteter är flytande och skapas i relation till andra människor och olika situationer (Ahmedi, 2004,s.60f) Ahmedi anser därför att hedersmord är en patriarkalisk problematik men med en kulturspecifik etik som han kallar ”namus”. Namus utgör moraliska ramverk av en genusordning där kvinnan underordnas mannen. Han anser att våldet bör ses ur ett feministiskt perspektiv, då han menar att våldet hör hemma i patriarkala strukturer. Mannen som överordnad och kvinnan som underordnad, som åberopar heder i syfte att rättfärdiga våld i hederns namn. Han menar att patriarkalismen inte endast är begränsad till Mellanöstern utan även finns i Västvärlden, men tar sig olika uttryck i olika sammanhang och i olika kulturer. Med andra ord är patriarkalism ett universellt fenomen (Ahmedi, 2004, s.58f). Ahmedi menar att kulturer inte är homogena, statiska eller till sitt ”väsen” bärare av inneboende och över tid oföränderliga egenskaper.

Det feministiska perspektivet kan däremot, enligt Ahmedi, vara lite problematiskt då vissa likställer hedersvåld med våld mot kvinnor av andra motiv än heder. Om det vore så skulle detta innebära att inga extraordinära åtgärder behövs för att bekämpa hedersrelaterat våld, menar Ahmedi (Ahmedi, 2004, s.62f).

Stig Larsson förespråkar också en patriarkalisk förklaringsmodell. Detta förklarar han utifrån Fadimemordet och Melissamordet (Larsson, 2004,s.99ff). Han menar att mekanismerna bakom dessa mord är detsamma, men att de inom massmedia beskrivs som olika. Skillnaden mellan mordet på Melissa och mordet på Fadime att den förstnämnda redan hade glömts bort i massmedia efter att mordet utförts, medan Fadime hade fått såväl nationell som internationell uppmärksamhet. Larsson anser att det är bra att Fadime fått en sådan stor uppmärksamhet, men menar att Melissa inte ska glömmas bort. Inte heller Gerd, Solveig, Helén, Elisabeth, Anita, Jenny, Kristina, Marianne och de hundratals andra tjejer som utsatts för våld och som fortsätter att utsättas för icke- kulturellt betingat manligt våld i Sverige (Larsson, 2004,s.104).

Tara Twana har magisterexamen i data-och systemvetenskap. Twana beskriver att det enda som egentligen skiljer dessa ovan nämnda mord åt är att gärningsmannen i det ena fallet har kurdisk bakgrund och i det andra fallet svensk. Hon menar att trots detta analyserar media Fadimes öde med utgångspunkten att det rör sig om ett hedersmord, medan Melissas mord ses som ett ”vanligt” mord. Vidare sätts fokus på Fadimes mördares religion och etnicitet medan i Melissafallet konstateras att mördaren har en kriminell bakgrund. Hon är alltså kritisk mot påståendet att, om mördaren har en svensk bakgrund söks förklaringen oftast inom det som går utanför det normala, det vill säga att mördaren har alkoholproblem, är svartsjuk eller har psykiska problem. Om mördaren däremot är av utländsk härkomst blir det mycket lättare för media att dra paralleller till kultur och religion, menar Twana (Twana, 2004,s.67f).

Larsson menar att dessa fall måste ses i ljuset av manssamhället, i den patriarkala strukturen, då det handlar om kontroll av kvinnan. Han ställer sig frågan varför det handlar om kultur när en invandrarman utsätter kvinnan för våld och om patriarkatet när en etnisk svensk man utsätter kvinnan för våld. Varför ska ett ”vi” och ”de andra” uppstå, vi svenskar och de invandrarna? Varför göra en sådan uppdelning och diskriminera folkgrupper då Sverige strävar efter jämställdhet. Han menar att våldet mot kvinnor är systematiskt och att våldet inte hade betraktats som ett kulturellt problem i Sverige om det varit fackföreningsfolk, judar eller handikappade. Vidare ställer han sig frågan om det ens skulle betraktas som ett problem förutom rent juridiskt då det enligt svensk lag är förbjudet att våldföra sig på någon, på grund av det utförda våldsdådet skulle våldsutövaren få påföljder (Larsson, 2004,s.102).

Larsson menar att det nästan inte finns någon svensk samhällsdebattör som ger en förklaring av mordet på Melissa ur ett svensk kulturellt perspektiv. Han menar att kulturella förklaringar endast är avsedda för ”invandrare”, ”kurder” eller ”muslimer” som en jämförelse med den svenska kulturen (Larsson, 2004,s.102). Larsson menar vidare kritiskt att fokus på mordet av Fadime har felaktigt kommit att ligga på om det har med kultur att göra, när det

istället borde ligga på mäns kontrollbehov och våld mot kvinnor och kvinnors rättslöshet. Detta medförde enligt Larsson att de som gjorde en patriarkalisk koppling till mordet på Fadime var oroliga för att upptäcka att det fanns kulturella olikheter mellan svenskar och kurder (Larsson, 2004,s.109f).

Masoud Kamali är docent i sociologi och professor i socialt arbete. Han är en av kritikerna till den kulturalistiska förklaringsmodellen bakom våldet på Fadime. Kamali menar att moderniseringen inte har hunnit lika långt i bondesamhällen och att patriarkalismen inte har någon religiös eller kulturell förklaring. Den sena utvecklingen i bondesamhällena har lett till att dessa samhällen har behållit de patriarkala strukturerna. Kamali menar dock att styrkan hos patriarkatet kan se olika ut i olika delar av landet (bondesamhälle) beroende på vilken landsände man befinner sig i och vilken klass, grupp och område man tillhör. Han menar att hänsyn inte tagits till detta i kulturdebatten för att kunna skapa ett ”vi” och ”dem”- tänkande, som han anser att kulturfalangen gör. Han menar att vissa feminister ville komma åt denna skillnad för att visa att Sverige inte är ett patriarkalt samhälle och peka på ”de andras” patriarkaliska ofria samhällen (Kamali, 2004,s.21).

4.3 Kritik av den kulturella förklaringsmodellen

Kamali förnekar inte det som hänt Fadime eller något annat av offren för våldet utan menar att problemet uppstår när orsaken bakom händelsen ska besvaras. Enligt Kamali stirrar kulturfalangen sig blind på kulturella normer och övertygelser och bortser på så sätt ifrån det individuella ansvaret. Kamali hävdar att kulturfalangen gör det enkelt för sig när de förklarar att sociala fenomen kan förklaras av en huvudorsak, han menar att budskapet blir: ”Män från hederskulturer slår ihjäl sina kvinnor” med andra ord, kultur (A) har lett till mordet på Fadime(B)”. Detta medför enligt Kamali ett problem då kulturen skulle vara den orsakande faktorn till att Fadimes far handlat som han har gjort. Kamali säger att det i sådant fall är kulturen som borde arresteras och ställas inför rätta då den tvingat fadern till mordet på dottern. Kamali menar att verkligheten är mer komplex än så, att det endast är ”perverse koloniala modeller som tillämpas nästan uteslutande på ”dom andra”, dvs. folk med ”andra kulturer” i bagaget”. Vidare hävdar han att som en följd av de kulturella förklaringarna skulle vara att förklara personer med svensk bakgrund som pedofiler då majoriteten av anmälningar och de lagförda fallen om pedofili har svenskt ursprung. Detta menar Kamali saknar lika mycket grund som kulturaliseringar och generaliseringar av kriminella handlingar bland invandrare (Kamali, 2004, s.22ff). Kamali menar att idén om att varje folk och land har en egen kultur har lett till nationalromantiska försök till att förverkliga ”ett folk, ett rike”. Detta

ledde under 1800-talet till brutal kolonisering som exempel tar han upp England och Frankrike som ansåg att de hade ett högre värde än de koloniserade folken som sågs som underutvecklade. Kolonialmakterna, ”vi”, ansåg sig enligt Kamali därför ha den andliga rätten på sin sida och tog sig friheten att exploatera och rentav förslava ”dom andra ” han gör även en koppling till kristendomen och menar att den kristna Guden fick gå i spetsen för deras ambitioner. Kamali anser att religionen har tagit ett steg tillbaka och att vetenskapen har kommit att ersätta religionen. Kulturmodellen kom att kopplas till den ”rasbiologiska modellen”, som erbjöd kolonialmakterna alternativa förklaringar som rättfärdigade kolonialismen. Tortyr, folkmord och slaveri var vad latinamerikaner, indianer och afrikaner och andra koloniserade länder fick erfaras. Kamali menar att det nästintill uppstod ett pseudovetenskapligt språkbruk angående ”oss” och ”dom”. Världen delades in mellan occident och orient eller som Kamali själv säger beskriver den förstnämnda ”europén” och den andra beskriver ”araben”. Denna uppdelning görs enligt Kamali för att ursäkta eller förklara den ”omoderne arabens” beteende gentemot den ”utvecklade europén”. Vidare beskriver han hur Fadimes konflikt med fadern eskalerade till en ohållbar situation som ledde till mordet. Han menar att svensk media drog ”nytta” av det för att sälja sina löpsedlar och tv-program till allmänheten. Journalisten Marianne Spänner gjorde ett program om Fadime och hennes pojkväsns förhållande där Fadime enligt Kamali framställdes som en invandrarflicka som var kär i en svensk kille och där Fadimes familj framställdes som de ”mindervärdiga andra” som behandlar sina barn med förlegade kulturella normer. Vidare framställdes Fadime som barnet som bryter sig loss från kulturens ”järngrepp” till det ”fria” svenska samhället, och den ”kurdiska kulturen” ställs i motsats mot den ”svenska kulturen”. Den ”svenska kulturen” står för kärleken och den ”kurdiska” som motstånd till detta (Kamali, 2004, s.23ff).

Åsa Eldens beskrivning överensstämmer med Kamalis vad gäller mäns våld mot kvinnor. Hon menar att mäns våld mot kvinnor/hedersvåld ska förstås ur makt och kontrollperspektiv, en samhällelig manlig dominans och kvinnors underordning. Vidare menar Elden att om våldet ska tillerkännas en kultur så är risken stor att våldet blir legitimt och som något som är skilt från det ”normala”.

Författaren hävdar att när våldet har fått en sådan legitimitet blir det svårt att analysera våldet i sitt sammanhang. Enligt Elden ger det feministiska perspektivet en möjlighet till att analysera våldet som kvinnorna utsätts för genom förklaringen om mäns överordning och kvinnors underordning. Hon menar att våldet inte ska bli ”de andras”, marginaliserade, kulturellt ”främmande”(Elden, 2003,s.85ff)

Javeria Rizvi är en ung kvinna med utländsk härkomst som arbetar på Terrafem. Hon menar att ”heder” eller ”kulturen” kan komma att missbrukas om en sådan uppdelning görs och att den på så sätt kan komma till undsättning för vissa beteenden. Rizvi menar att debatten är toppen av ett isberg trots att det gått så lång tid sedan det första ”hedersrelaterade” fallet rapporterades. Vidare menar Rizvi att artiklar med ”hedersmord” skrämmer samhällets minoriteter genom den stereotypa bild som förmedlas (Rizvi, 2004,s.10). Detta ville Ahmedi illustrera genom citatet nedan, en dikt skriven av en ungdom från en kurdisk hemsida (Ahmedi, 2004,s.57).

Jag är bara trött på livet, allt!!!!. Tar jag livet av mig så försvinner jag då kommer jag inte lida mer, denna värld är lång from min, varför ska jag kämpa mer för jag vet att jag inte hör till denna värld. Jag är för feg och borde gjort det för länge sedan. Rösten inom mig hinder mig varje gång jag känner för det. Tanken på vad andra kommer säga att jag blivit hedersmördad, för inget kommer tro varför jag begick självmord. Och min familj kommer att ta mest skada, finner inte ord beskriva allt kärlek har jag fått från dem mycket mer och de kommer tro att jag gjort det pga dem... nej... de är allt jag har... hur ska få dem att förstå det är inte min värld orkar inte se mer lidelse som finns på jorden. –”Just me” (Ahmedi,2004 s.57)

4.4 Kritik av den feministiska förklaringsmodellen

Kurkiala kritiserar den feministiska modellen. Han menar att det finns vissa som inte vill se att det finns skillnader när en etnisk svensk man och en invandrarman utsätter sin kvinna för våld. Det han alltså menar är att det finns de som förnekar den kulturalistiska förklaringsmodellen därför att de är rädda för att visa att det finns skillnader mellan mordet på Fadime och annat slags våld. Vidare beskriver han att feministerna fått för sig att skillnader på något sätt implicerar ojämlikhet, ett ”vi”, och ”de” tänkande. När det handlar om grupper som betraktas som en del av vårt ”vi” anses det vara politiskt och etiskt oproblematiskt, men när det handlar om människor som definieras som ”de andra” anses det vara farligt. Detta är orsaken till varför feministerna förnekar kulturskillnader enligt Kurkiala. Den enda skillnaden som görs i offentligheten bland feministerna är den mellan könen, framhåller Kurkiala.

Kurkiala kritiserar idén att allt slags våld är identiskt och format av samma strukturer. Han menar istället att hedersvåld och andra former av våld mot kvinnor skiljer sig ifrån varandra i termer av den logik som styr (Kurkiala, 2005, s.26).

Kurkiala menar att feministerna i vissa fall anser att man inte ska generalisera men i andra fall gör de det själva. Den feministiska linjen talar starkt emot att mordet förklaras som något kulturellt. De menar i motsats till Kurkiala att det inte går att generalisera mordet till en värdegrund eller kultur, de menar att det största ansvaret eller skulden ligger på ett universellt patriarkat som styrs av män generellt och förtrycker kvinnor i allmänhet. Kurkiala menar att

det feministiska perspektivet gör det lätt för sig när de säger: ”Fadime dog för att hon var kvinna«, mördaren mördade för att han var man”. Kurkiala ser detta som en dubbelmoral då han menar att samma personer tidigare sagt att man inte ska generalisera när den kulturella fallangen sagt sin mening (Kurkiala, 2005, s.11).

Kurkiala (2005) menar att det är accepterat att göra skillnader på kulturer på en ytlig nivå genom att exempelvis jämföra musik, mat, dans etcetera. Han menar att vi inte bara accepterar sådana kulturella skillnader utan att vi även reser till fjärran länder för att få ta del av dessa kulturella egenheter (s.110).

Han anser att det finns två strategier att tillgå för att avstå från att se mordet på Fadime som ett kulturspecifikt fenomen. Det första är att marginalisera händelsen så att den endast gäller en avvikande individ. Det andra är att generalisera händelsen så att den blir universell.

Kurkiala menar alltså att vi tillåts generalisera så länge generaliseringen inkluderar oss alla, lyckas vi inte med detta måste vi partikularisera så att det bara gäller en individ eller en liten grupp som måste definieras som avvikande.

Vidare menar han att om verkligheten förenklas till en ansamling partikulariteter så försvinner vissa mönster. Att däremot lägga fokus på en generell och abstrakt nivå skulle leda till ett hinder att få syn på variationer och skillnader. Kurkiala menar att den feministiska linjen försöker att förneka dessa skillnader (Kurkiala, 2005, s.179).

Den patriarkaliska fallangen menar att mordet på Fadime bör tolkas utifrån patriarkatet, vilket är ett uttryck för en världsomfattande könsmaktstruktur. Kritik fick dessa feminister, bland annat av Kurkiala, som menar att logiken bakom hedersmord är formad av kulturella föreställningar om relationen mellan kön och heder. Denna våldsform skiljer sig enligt Kurkiala tillräckligt mycket från andra former av våld mot kvinnor för att våldet ska förklaras utifrån en annan tolkningsmodell (Kurkiala, 2005, s.186). Hedersmord är inte uttryck för galenskap utan är rationella handlingar inom ramarna för det meningssystem där det förekommer (Kurkiala, 2005, s.183).

Fritz som bland annat var Pelas (en flicka som blivit utsatt för hedersvåld) försvarsadvokat uttrycker kritik mot den feministiska linjen och framför allt mot Kamali. Hon menar att det är fel att påstå att det inte finns någon speciell hederskultur och säger i en intervju att hon har svårt i boken ”Släkten är värst” att hon inte förstår hur en man som Kamali kan förneka att det finns en ”hederskultur”. Vidare berättar hon att hon som kristen kvinna Syriansk med kultur har egna erfarenheter av ”problemet”. Hon drar även paralleller mellan sina erfarenheter och de svenska kvinnor hon representerat i sitt arbete, hon menar att hon aldrig träffat svenska

kvinnor som blivit hotade eller utsatts för våld för att de vanärat sin familj eller varit tvungna att ingå äktenskap mot sin vilja (Eriksson, 2004,s.13)

4.5 Analysram - tidigare forskning och teori

Det som kommer användas för att analysera det empiriska materialet i avsnittet analys är tidigare forskning och teori. Anledningen till varför tidigare forskning och teori kommer användas i avsnittet analys är att det i avsnittet tidigare forskning framkommer att det inte finns en skillnad gällande våldet etnisk svenska män och invandarmän utför, även i avsnittet teoretiska utgångspunkterna under rubriken feministiska förklaringsmodellen framkommer att det inte finns en sådan skillnad. Däremot framkommer det under rubriken kulturalistisk förklaringsmodell att det visst finns en skillnad vad gäller förklaringen bakom våldet, beroende på mannens etniska bakgrund. Vi anser det vara naturligt att använda dessa två avsnitt i avsnittet analys då det där framkommer bland vissa intervjupersoner att det inte finns en skillnad på förklaringen bakom våldet, medan en intervjuperson menar att det visst finns en skillnad, men en liten skillnad (se avsnittet empiriresultat). Detta är därför som vi kommer använda oss av såväl tidigare forskning som de teoretiska utgångspunkterna i avsnittet analys.

5. Empiriresultat

Nedan ska resultatet av empirin presenteras. I empirin kommer professionellas beskrivning och förståelse av mäns våld mot kvinnor, beroende på mannens etniska bakgrund att framställas. Samtliga professionella beskriver och förklarar våldet etnisk svenska män och invandarmän utsätter kvinnor för som detsamma, men med en liten skillnad som respondent 1 gör. Han förklarar våldet lite annorlunda än de tre andra respondenterna på grund av mannens etniska bakgrund.

Att en sådan förklaringskillnad framkom bakom mäns våld mot kvinnor, det vill säga mellan etnisk svenska mäns våld och invandarmäns våld, var vår tanke med varför vi valde att intervjua 2 professionella i innerstaden och två i förorten. I innerstaden innefattar det fler etniskt svenska män (klientel) och förorten fler invandarmän (klientel) och vi antog därför att förklaringen av mäns våld mot kvinnor skulle beskrivas olika.

De teman som framkom hos de professionella var våldsformerna och förklaringarna bakom våldet, vilket är det som kommer att presenteras i det följande. Presentationen kommer att framföras utifrån tre teman. Dessa teman är 1) *våldsformer*, 2) *Individuella orsaker* som innefattar psykologiskt/ biologiskt förståelse, uppväxtförhållanden och makt/ vanmakt, och 3)

Strukturella orsaker där samhällsordningen, den patriarkala och kulturalistiska förståelsen innefattas.

5.1 Våldsformer

Samtliga respondenter uttryckte våld som ett beteende som skrämmer andra, som får en annan människa att handla mot sin vilja och något som hindrar en annan individ att utföra sin vilja i någon bemärkelse. *Vi ser våld som alla beteenden som får en annan människa att handla mot sin vilja eller hindrar henne att agera som hon vill* (Respondent 4).

Respondenterna delar upp våldsformerna i fysiskt, psykiskt, materiellt och sexuellt våld. Det fysiska och psykiska våldet uttrycktes som det mest förekommande. Fysiskt våld beskrevs vara en form av svår misshandel, att mannen torterar kvinnan på olika sätt och kanske även mördar henne. Våldet kan även innefatta andra former av misshandel. Det kan handla om till exempel en örfil, att mannen kastar kastruller på kvinnan eller att han ruskar om kvinnan.

Psykiskt våld innefattar hot, förtryck och verbala kränkningar, det vill säga att mannen till exempel skriker och använder hårdare tonläge mot kvinnan. Manipulation och nonchalans, det vill säga att mannen talar nedlåtande mot kvinnan inför barnen genom att tilltala henne som ”hora”, ”du är dum i huvudet” och ”titta apan pratar”, förekommer också inom det psykiska våldet. Försummelse och kontroll av kvinnan genom att mannen inskränker kvinnans rättigheter och friheter, det vill säga förbjuder henne att umgås med sina vänner, att tvinga henne till att laga mat är även det en form av psykiskt våld. Psykiskt våld kan som fysiskt våld leda till att kvinnan mister sitt liv.

R1: Ja, mäns våld mot kvinnor kan handla om fysiskt våld, det vill säga att mannen går och misshandlar kvinnan, men våldet kan även vara av psykiskt slag, det ingår oftast hot och kränkningar i våldet. För fysiskt våld är ju kränkande liksom, precis som psykiskt våld...

När det gäller det fysiska våldet som örfil betonar några respondenter att de våldsutövande männen oftast uttrycker att slaget, örfilen inte handlar om eller är våld utan det är bara ett sätt att få kvinnan att lyssna på mannen.

R.1 När man säger en örfil vill folk gärna slå över det lite grann, och då försöker vi att nysta i det. Men sen kan jag ta det på ett större perspektiv, vad är skadligt för folk och för deras självkänsla och hur mår man, och då blir våldet mycket bredare med psykiskt våld för det kan man åstadkomma... då kan man fråga sig vad är en örfil.

Vad gäller materiellt våld uttrycktes av några respondenter att våldet som mannen utsätter kvinnan för har att göra med att mannen hotar med att förstöra något som för kvinnan är värdefullt ekonomiskt eller känslomässigt. Mannen kan förverkliga hoten när han blir

upphetsad och tappar kontrollen. Han kan då slå sönder en värdefull tavla eller en bild av en avliden förälder till kvinnan. Den ekonomiska delen i våldet innebär att mannen har kontroll över pengarna. Kvinnan blir helt ekonomiskt beroende av mannen och måste därför fråga mannen om pengar varje gång hon ska inhandla något. Mannen blir i detta fall likställd med en förälder och kvinnan likställs med ett barn som ständigt.

R3... det finns även materiellt våld, ekonomiskt, männen för våld mot kvinnan genom att inte ge kvinnan, någon möjlighet. Mannen har all kontroll över pengarna, hon måste be om pengar för att gå och köpa mat. Hon får inte ha pengar i fickan.

Det sexuella våldet som män utsätter kvinnor för, handlar om hur mannen tvingar kvinnan till fysiskt närhet mot hennes vilja, det vill säga våldtäkt. Mannen kan även använda olika föremål i hennes genitalier mot hennes vilja för att förnedra hennes sexualitet. Våldet kan då betraktas som fysiskt, psykiskt och sexuellt. R2: ... *mäns våld mot kvinnor innefattar olika former av våld, allt ifrån... fysiskt, psykiskt och sexuellt våld ... olika former av kontrollbeteenden...*

Respondent 3 beskriver det sexuella våldet så här:

R3... du är gift och därför tror du att det är okey att komma hem sent. Du säger att du ska ligga med din fru, men hon säger att hon inte vill och du gör det i alla fall eftersom du är gift med henne, äger du henne? Vadå, ska hon ställa upp i alla fall? Det är våldtäkt...

Beträffande frågan som ställdes om våldsförhållandena är olika beroende på mannens etniska bakgrund uttryckte respondenterna att de ansåg att det är detsamma oberoende av den etniska bakgrunden.

5.2 Individuella orsaker

I det följande kommer respondenternas förklaring gällande mäns våld mot kvinnor att beskrivas utifrån en individnivå. Denna förklaring kommer, oberoende mannens etniska bakgrund, hos respondenterna att beskrivas som detsamma.

5.2.1 Psykologisk och biologisk

Synen på den psykologiska förståelsen vad gäller mäns våld mot kvinnor uttrycktes av samtliga respondenter att det är män med vissa egenskaper och/ eller problem som utsätter kvinnor för våld. Respondenterna beskriver vidare att detta gäller alla män oberoende mannens etniska bakgrund. Respondent 4 säger, *invandrarmän har ju inte andra mänskliga och psykologiska behov än vad etnisk svenska män har som människa...*

Tre av fyra respondenter, 1, 2 och 4, beskrev att egenskaperna/problemen kan vara att mannen exempelvis har alkoholproblem, är medlem i någon kriminell verksamhet, är mentalt sjuk (till exempel hör röster och börjar slå eller våldta), störd, psykopat eller befinner sig i depression.

R4: ja, våldet kan handla om psykologiska förklaringar... alltså när man pekar på psykiskt störning eller psykiskt sjukdom... det är alldeles uppenbart att psykisk sjukdom och antisocial personlighetsstörning spelar roll alltså...

Respondent 3 beskrev också dessa egenskaper och problem som en av orsakerna bakom mäns våld mot kvinnor, men utesluter alkoholen som ett problem bakom våldet. Han menar att alkoholen bara är en ursäkt eller en bortförklaring som män använder när de utsätter kvinnor för våld. Detta för att mannen inte vill erkänna att han har ett problem, menar respondenten. Vidare beskrev denna respondent att denna slags ursäkt främst används av etnisk svenska män till skillnad från invandarmän (se rubrik kultur), beskrev respondenten. *R3: En svensk man skyller på att han var full, det vill säga han skyller på alkoholen för att rättfärdiga sin våldshandling, fast mannen kan i själva verket ha vetat om att han är våldsam innan han drack...*

Vidare beskrev respondent 1, 2 och 3 hur de ovan nämnda psykologiska egenskaperna och problemen kan ha uppstått. De beskrev att dessa kan ha uppkommit under mannens uppväxtår. Respondenterna ger ett exempel på detta och menar att mannens mor kan ha gett mannen en dålig uppväxt som barn, det vill säga där våld och försummelse av omsorg kan ha förekommit, varefter detta lett till att han blivit psykisk sjuk. Detta kan i sin tur leda till att mannen får svårigheter att knyta an till andra människor då han haft svårigheter med anknytningen till modern, menar respondenterna. Ett annat exempel respondenterna lyfter upp är när mannen ingår en relation med en kvinna. När kvinnan kräver kommunikation av mannen, kan han inte möta kvinnan där hon är då han har dåliga resurser. Detta just på grund av traumatiska upplevelser som mannen under sin uppväxt varit med om, menar dessa respondenter.

Då mannen fått lida av dessa händelser kan det i sin tur leda till att han får en posttraumatiskt stressyndrom (PTSD), denna skada drabbar personer som varit utsatta för exempelvis misshandel, våldtäkt, en olycka, krig eller en naturkatastrof. Mannen kan då på grund av sitt eget lidande utsätta kvinnor för våld menar respondenterna.

R4... med psykologiskt pekar man ut alla män som haft en taskig barndom, varit med om traumatiska upplevelser och som har utrustat våld och har psykisk störd farsa och en marginaliserad morska... mannen får svårigheter i sina relationer med kvinnor...

En annan förklaring bakom mäns våld mot kvinnor som respondent 2, 3 och 4 även nämner är den biologistiska förståelsen och menar att männens beteende/våld kan förklaras genom testosteron teorin, det vill säga att det finns biologiskt betingade könsskillnader och/eller hjärnskador vid födseln. Respondent 2 säger

... Ja men så att varje individ skulle man kunna göra en, en, bild av alltså om man ritat personer och sen ritat en cirkel i mitten så skulle man kunna säga att det blir en spindel med olika ben, och varje ben skulle man kunna säga har en psykologisk belastning, vi kan ha en biologisk belastning, vi kan ha en social belastning, vi kan ha en kultur eller etnisk belastning och varje individ blir på något vis en... man kan se hur de olika delarna påverkar att han är våldsam på något vis.

5.2.3 Uppväxtförhållanden

Ytterligare en förklaring bakom mäns våld som samtliga respondenter lyfter upp är hur mannens uppväxt kan ha påverkat mannen att utsätta kvinnan för våld. De uttryckte att det är mannens omgivning, upplevelser under uppväxten och allt som mannen under den tiden lyckats och misslyckats med i olika situationer som utgör mannens personlighet. Det handlar om en tidslinje. Det har med mannens bakgrund, erfarenheter och olika sätt att möta världen på som är det väsentliga i vad mannen hamnar i för något.

R3: ... det är beroende på hur människan är också, vilken miljö han har vuxit upp i. Om han har vuxit upp i en familj där våld förekommer, kommer mannen att slå oftare i framtiden, men om mannen är uppvuxen i en familj där det inte förekommer våld, är det sällan mannen slår. Detta då han har lärt sig att man sitter och pratar av mamma och pappa. Föräldrarna är ju förebilder, hela tiden sitter barnen och tittar på hur de löser konflikter eller/och annat.

Ett exempel på en händelse som mannen upplevt under sin uppväxt och som kan vara orsaken till att han intar ett våldsbeteende som vuxen är aga. Respondenterna menar att trots att aga är förbjudet i Sverige, förekommer det såväl bland etniskt svenska familjer som i invandrarfamiljer, det vill säga där föräldrar utsätter sina barn för våld. Enligt respondent 1, 3 och 4 kan våldet ha lämnat spår efter sig, det vill säga att män som vuxna börjar använda våld mot sina nära och kära, det kan alltså vara riktat mot kvinnan och/eller barnet.

Respondenterna menar att detta skapar en ond cirkel då aga för vidare våldet till andra.

R1: ... jag menar för i vissa länder är barnaga liksom tillåtet och accepterat form av uppfostran och här är det inte det, även om det varit det i historiskt sätt. Att aga varit tillåtet i Sverige en gång i tiden har självklart lämnat spår efter sig, eftersom de som en gång har blivit slagna av någon... sina föräldrar, slår i sin tur andra och så vidare...

Respondent 4 beskriver att män som liten blivit utsatta för våld av olika slag under deras uppväxt, exempelvis aga (se ovan), har lättare att ta till våld då *våldet blir ett inlärt beteende* hos mannen (Respondent 4).

R3: ... om man är uppväxt i en familj som våldtar en varje kväll så är det naturligt att man har med sig det när man gifter sig i framtiden... till exempel när man läser en pedofils historia och bakgrund så ser man att de själva har blivit utsatta som barn.

Respondent 4 menar vidare att det blir lätt hänt att barn tar till sig föräldrarnas värderingar och attityder kring våld, i detta fall aga. För ofta får barn stryk om de upplevs ”för” livliga eller på något sätt stör sina föräldrar. Föräldrarna hotar då med stryk. Om modern inte är den som utför våldet kan hon exempelvis hota med att säga ”vänta tills pappa kommer hem då ska du se på andra bullar”. Sonen får då lära sig att det är män (pappor) som slår. R4: *Det beror på uppfostran, värderingar om maskulinitet lagda i att vara man och kvinna.*

Däremot beskriver respondent 3 att det inte endast handlar om olika trauman och/eller att mannen blivit utsatt under sin uppväxt som är orsaken till varför mannen använder våld mot kvinnan, utan snarare att mannens föräldrar omedvetet kan ha uppmuntrat hans beteende i olika situationer, som i sin tur leder till att han utövar våld mot kvinnan. Han menar att detta förekommer i både etniskt svenska familjer som invandrarfamiljer.

Respondent 1 beskrev att det visst handlar om att män som någon gång i livet blivit utsatta för våld kommer i sin tur att utsätta kvinnor för våld, men samtidigt uttryckte han att våldet kanske inte alls handlar om mannens uppväxt, utan snarare om relationsproblem.

R1: ... de flesta som slår har ju varit med om våld någon gång i livet och sånt där, men ändå så är det ju... man tycker att det är.. ändå inte det utan det är andra grejer alltså som händer... under relationen som stökar till det så mycket så att.. att det är ett samspel där också som kanske leder fram till det...

5.2.4 Makt- och vanmakt

Vad gäller synen på mekanismerna bakom det våld män utsätter kvinnor för, uppgav samtliga respondenter att orsaken till våldet kan förklaras utifrån mannens upplevelse av vanmakt eller maktlöshet gentemot kvinnan. De uttryckte att maktlöshetskänslan framkommer då mannen känner sig kränkt av kvinnan och i en underlägsen position gentemot henne.

R1: ... när mannen känner sig kränkt och underlägsna i en viss situation handlar det inte om att de känner sig förtryckta, och de kanske också är det. Det är snarare att männen känner sig väldigt små och maktlösa och har därför inget annat att ta till än våld för att komma ur en situation som upplevs som kränkande...

Ett exempel på det ovan nämnda som samtliga respondenter uppgav var att mannen kan ha känt sig maktlös när kvinnan försökt provocera honom verbalt. Vissa män anser sig inte vara bra på att argumentera verbalt gentemot kvinnan och upplever på grund av det att han har en underordnad roll.

R3: Att ge tillbaks, det finns folk som till exempel inte är så verbala, män som inte kan diskutera med en kvinna, de ser att kvinnan tar över därför att männen inte kan sitta och prata samt argumentera som kvinnan...

... tillslut säger männen nu ska jag ge tillbaka till den där kärringen, hon sitter bara där och babblar hela tiden. Då handlar det om mindrevärdes komplexen som kommit fram hos mannen, så vad kan han göra åt det?

För att motverka maktlöshetskänslan använder mannen våld mot kvinnan eftersom mannen återigen erövrar den makt han en gång hade över henne, beskrev respondent 1. Vidare beskrev samma respondent att det alltså inte handlar om att mannen som redan har mycket makt vill ha *mer* makt över kvinnan, utan snarare att mannen är maktlös och vill ha makten tillbaka. Han beskrev att mannen alltså inte är en patriarkal härskare.

R1: Den bild jag har av en slående man är inte en patriarkal härskare ... utan den som slår är den som känner sig otroligt trängd så i för sig är det ett sätt att utöva makt, men det är inte en makt som kommer här uppe ifrån ner mot någon utan det är snarare någon som känner sig här nere och vill åter erövra någon slags makt för att han är så trängd...

... arg, ledsen, liten, han behöver göra någonting och då kommer det så fort och då slår han kvinnan...

Orsaken till att mannen använder våld mot kvinnan är alltså att han vill få kontroll och makt över kvinnan. De uttryckte att våldet blir som ett slags instrument för männen, då det skapar en fruktan hos kvinnan, och ett sätt för mannen att vidmakthålla sin makt. Kontroll är också ett redskap för männen att bevara sin maktposition mot kvinnan då mannen får en överordnad roll medan kvinnan intar en underordnad roll, framhöll respondenterna.

R3: ... så när det gäller våld, handlar det om mannens makt och kontroll över kvinnan... mannen har all kontroll över pengarna hon måste be om pengarna för att gå och köpa mat. Hon får inte ha pengar i fickan...

En annan orsak till våldet beskrev samtliga respondenter att mannen vill erövra makt för att makt får honom att känna en trygghet och säkerhet, när hans makt hotas av kvinnan.

R2: ... män slår när de på något vis är hotade... alltså hotade när de upplever att något rubbar deras maktposition deras trygghet, deras säkerhet eller något liknande... män blir då helt enkelt aggressiva, och det kan vara att hon flirtar med fel person, att hon förnedrar honom offentligt genom att göra honom löjlig, det kan vara att hon betar sig på ett normlöstsätt, det kan vara att hon är öppet verbalt aggressivt mot honom. Det finns en massa olika scenarier, men generellt kan man säga att det är när mannen upplever sig som hotad, kränkt och orättvist behandlad som han upplever att de ifrågasätter hans person eller något liknande... allting har ju att göra med någon form av en hotbild och hur den hotbilden uppkommer...

Det framhölls av respondent 4 att mäns våld mot kvinnor inte går att förklara utifrån att männen känner behov av makt och kontroll över kvinnan, utan betonade att våldet i första hand måste förklaras utifrån relationsproblem.

R4: ... en teori, i grunden förklaringsmodell ligger endast att män använder våld för att utöva makt och kontroll... alltså den könsmaktsteori som han presenterar och menar på att, om män inte har tagit våld för och hävda sin hegemoni då har inte makten blivit utmanad, men även du "Andersson" om din makt blir utmanad då kommer du också ta till våld, det är ju deras ting... och jag tror inte på det... alltså jag har svårt och bortse från att det finns relationella ingångar liksom att män går in i relationen av andra skäl än maktpolitiska...

Beträffande frågan om dessa mekanismer skiljer sig beroende på mannens etniska bakgrund uttryckte respondenterna att mekanismerna är detsamma hos de våldsutövande männen oavsett dennes etniska bakgrund, det vill säga om mannen är etniskt svensk eller om denne är invandrare. R1: *Jag tror att mekanismerna är detsamma oavsett mannens etnicitet.*

En annan respondent lyfte också upp att mekanismerna är detsamma. R3: *... männens våld oavsett etnicitet och land kan förklaras genom att mannen vill ha kontroll och makt över kvinnan, och det förekommer i alla länder...*

5.3 Strukturella orsaker

I det följande kommer respondenternas förklaring bakom mäns våld mot kvinnor att beskrivas utifrån en strukturell nivå. Respondent 1 beskriver förklaringen av våldet lite annorlunda än de andra respondenterna då han menar att det finns en skillnad mellan våldet etnisk svenska män utsätter kvinnor för och våldet invandarmäns utsätter kvinnor för våld.

5.3.1 Samhällsordning

Att strukturen i samhället kan vara en orsak bakom mäns våld mot kvinnor, oberoende mannens etniska bakgrund, uttrycktes av samtliga respondenter.

R4 I grunden tror jag inte att denna mekanism skiljer sig beroende på vilken etniskt bakgrund mannen har alltså, utan jag tror att det är detsamma.

Respondenterna uttryckte att det är samhällsordningen som påverkar hur män handlar gentemot kvinnor. I samhället sker ett förtryck och en diskriminering mellan män och kvinnor. Ett exempel som respondent 4 ger är att om båda könen, man och kvinna, söker sig till samma typ av jobb kan det finnas "goda skäl", enligt honom, att i vissa fall välja mannen på grund av att han är en man. Han vinner alltså på grund av sitt kön. Ett annat exempel är män som får högre lön än kvinnor trots att båda arbetar på ett och samma ställe.

Respondent 4 uttryckte att andra strukturer av underordning och överordning också spelar roll, såsom klass. Kön, klass och etnicitet existerar samtidigt i en samhällsstruktur. Denna samhällsstruktur skiktat människor vad gäller värde och status. Till exempel kan det handla om arbetare, att städerskor ses mindre värda än advokater som ses som högt värderade. Det sker hela tiden en värdering bland människor i samhället, vilket skapar en över- och

underordning. Vissa män ser exempelvis kvinnor som underordnade då det är kvinnan som ska ha hand om hemmet och barnen och samtidigt lyda mannens order i olika situationer och detta leder då till att mannen får en överordnad roll. Han är den som ska arbeta och försörja familjen, han har makten. Det handlar alltså om patriarkala värderingar också. *R4: Jag tror att det handlar om både struktur, kön och klass...*

Det är staten som vill upprätthålla en skillnad mellan könen i någon form, detta kan ske genom att staten påverkar individen att införliva olika värderingar i samhället. Detta är ett samspel mellan staten och individen. *R2: ... hierarkier, staten har någon idésfär som är väldigt märkligt... och det finns alla möjliga idéer...*

Respondent 3 bekräftar detta påstående genom att beskriva att det både är staten och människorna generellt som upprätthåller denna könsskillnad i samhället.

R3: Min mamma gjorde skillnad mellan mig och min syster, min syster fick inte alls gå ut liksom, du är flicka och de kommer att snacka. Det är mammorna som uppfostrar, de pratar också ett mansspråk, kvinnan ska vara på ett sätt och mannen på ett annat sätt. Kvinnorna har blivit lurade, kommer de att tänka, fan, jag hjälper till så att min son ska bli våldsutövare. Men det gör de inte, det här är uppfostring. Jag hoppas att innan jorden går under, ska människor leva i harmoni med sig själv och med naturen. Jag tycker att det är hemskt när man kan leva fritt.

... Jag har två barn som nästan är lika gamla, jag tänkte att jag skulle vara en exemplarisk pappa, så jag gick och köpte två likadana Barbie dockor till såväl min dotter som min son. Min son tittade konstigt på mig när han fick dockan. Han frågade fundersamt ”pappa vad är det här som du köpt till mig?” Jag svarade, det är present till dig. Min dotter tog hand om sin docka och gjorde den vackrare, medan min son klippte håret på dockan och tog loss armar och ben och kallade den för Jack. Han omvandlade dockan från flicka till pojke. Jag blev så förvånad. Min son sade, jag vill inte ha en sån här docka, en flicka. Därefter gick jag och pratade med dagis och berättade om dockan och min son. Dagispersonalen verkar vara förståndiga då de har rätt tänkande. Förutom dagispersonalen finns mormor, farmor och skolan. Någonstans påverkar dessa personers syn på könsskillnaderna, i att vara man och kvinna. Man måste kämpa mot alla fronter. Varför köper folk låtsas pistoler till pojkar och dockor och klänningar till flickor. Vad representerar det? Det är här könsskillnaderna börjar...

5.3.2 Patriarkalisk förståelse

Mäns våld mot kvinnor förklaras av 2,3 och 4 respondenter ur en patriarkalisk modell, det vill säga att mannen intar en överordnad roll och kvinnan en underordnad och att våldet därför inte är bunden till någon etnicitet. Respondenterna hävdar att männens våld mot kvinnor snarare handlar om struktur än kultur, det vill säga att det är ett universellt problem som finns i alla samhällsklasser och bland alla etniska grupper, det vill säga både bland etnisk svenska män som invandarmän.

R.2...långa traditioner av patriarkalt styrande och väldigt nedsättande synsätt på kvinnan, möjliggör olika saker som kan hända, och det här finns ju även med dem som är rätt välfungerande och de som själva blivit slagna sönder och samman av sina fäder under hela sitt liv...

Dock beskrev respondent 1 att det visst finns en skillnad på våldet mellan de etniska grupperna. Han menar att etniskt svenska mäns våld handlar om en patriarkalisk maktstruktur, där mannen är överordnad och har makt över kvinnan medan kvinnan har en underordnad roll och invandarmäns våld mot kvinnor däremot beskrevs utifrån en hederskultur. Vidare beskrev respondenten att etniskt svenska mäns våld mot kvinnor är mer av en impulsiv handling som uppkommer ur en pressad situation medan invandarmäns till skillnad från etniskt svenska mäns våld är mer planerat än spontant. Detta då invandarmän oftast känner sig tvungna att utföra våldet mot kvinnor bland annat för att upprätta hedern då kvinnan handlat på ett sätt som är emot mannens eller familjens heder, beskriver respondenten.

R1: Det är väl ingen skillnad på våldet som en etniskt svensk man och en invandrarman utsätter kvinnan för, om man inte sorterar invandarmäns våld mot kvinnan under hedersrelaterat våld/hederskultur. Jag tänker mig mera att invandarmäns våld handlar mer eller mindre om en order som mannen får när kvinnan dragit skam över familjen. Ett kollektiv, det vill säga familj, släkt och klan har bestämt att det är tabu för kvinnan att handla på ett skamfullt sätt för att hedern kränks. Hon måste lära sig en läxa liksom... och då sitter kollektivet, familjen, klanen och tar beslut om hur man ska gå tillväga för att återupprätta hedern. Till exempel slå kvinnan så in åt helvete, och då är det en helt annan typ av våld. Det patriarkala våldet, som etniskt svenska män utsätter kvinnor för är liksom bara en impulsmässig handling. Han pratar med kvinnan liksom och han blir så jävla arg och bråkar med kvinnan. Det är skillnaden...

Respondent 2 uttryckte att mäns våld mot kvinnor är ett uttryck för den patriarkala maktstrukturen oberoende mannens etniska bakgrund. Han menar att den patriarkala kulturen är olika i olika kulturer och länder, det vill säga att det bara är en gradskillnad snarare än en artskillnad. Han berättar att det sker en uppdelning i samhället på vad som är manligt respektive kvinnligt. Detta beskrev han genom ett exempel. Han beskriver Södermalm som den mest radikala delen av Storstockholm och jämför den med en annan del som kan ligga 30 mil längre in i landet, han säger att det är två olika kulturer på vad som är typiskt manligt respektive kvinnligt. Han menar att kvinnor tar mer ansvar i hushållsarbetet och tar hand om barnen medan mannen arbetar utanför hemmet i mindre landsortskommuner. Vidare menar han att dessa skillnader inte enbart finns bland människor med invandrarbakgrund, utan att det även finns i Sverige bland etniska svenskar och i olika generationer.

R.2... min far han tog inte hand om små barn, det fanns inte med i hans värld så att säga. Till skillnad från den senare generationen under de senaste tio, tjugo åren som har haft en närvarande far under spädbarnsåren, det är ju en helt ny kultur. Och det gör att män kommer närmare barnen, det är något nytt för män att ta hand om sina barn och få den här närheten och kontakten. Det som är positivt är att vi förhoppningsvis får mer sympatiska människor, män som blir bättre rustade för nära relationer och förhoppningsvis blir de dåliga som soldater, för att sympatiska män är väldigt dåliga soldater rent generellt.

Respondent 3 menar att våldet är patriarkaliskt bland alla etniska grupper då vilken familj eller släkt som helst uppfostrar sina söner till att inta en överordnad roll och också en roll som

har mycket frihet, medan döttrar uppfostras till att inta en ”underordnad” och passiv roll. Söner kan klättra i träd och få häftiga leksakspistoler och döttrar kan få en leksaksspis och Barbie- dockor.

R.3: Varför köper folk låtsas pistoler till pojkar... vad ska det representera eller dockor och klänningar och sådant där till flickor, det är där någonstans det börjar. Det låter gulligt, men sen blir det inte gulligt, eller liksom hur de uppfostrar pojkarna.

Vidare säger samma respondent att föräldrarna uppmuntrar sonen genom att exempelvis säga att du är stark och snabb, vilket för sonen kan uppfattas som att han är världens starkaste man. Till skillnad från sonen får dottern höra ”akta så att du inte ramlar” eller ”ska du laga mat till mamma”. Detta kan medföra att sonen blir överbeskyddande och dottern blir omhändertagande som i sin tur leder till att när sonen möter motstånd från sin kvinna vet han att han är stark och använder då sin styrka genom att slå.

R.3: Jag var hos en familj och pojken står så här (sträcker på sig) och alla tittar på honom och där finns två flickor som är jättesöta. Föräldrarna älskar alla sina barn... när pojken gör någonting så blir föräldrarna stolta och applåderar pojken. När han blir 15 år och skriker åt sin syster, pressa mina byxor, har du städat, får han stöd för det. Han får själv inte städa för sina föräldrar då han är en pojke och om han skulle göra det ändå, skulle mamman börja gråta och säga vad gör du min son, du är väl inte bög?

Respondent 4 lyfter upp ett exempel. Han berättar om den frustration som vissa av hans klienter kan känna. Han menar att mannen som tidigare varit familjeförsörjare och överhuvud upplever att han har förlorat det ansvaret i vissa situationer till exempel arbetslöshet och blir beroende av försörjningsstöd. Respondenten säger att både män med invandrarbakgrund och etniskt svenska män som han har mött, i sin frustration använt våld i sin relation, alla män han mött har dock sett detta som ett stort misslyckande. *R.4: Det är ändå så i mina möten att maktaspekten ligger närmare ytan bland de män jag träffar...*

5.3.3 Kulturalistisk förståelse

Mäns våld mot kvinnor kan förklaras med den kulturella förståelsen, uttryckte samtliga respondenter. Respondent 2,3 och 4 uttryckte att kultur däremot kan skilja sig lite beroende på mannens etniska bakgrund. Dock menar de att en viss kultur inte är mer våldsbenägen än en annan. De menar att det är mer komplext än så, och säger vidare att det inte går att förenkla problemet genom att säga att det tillhör den ena eller den andra kulturen, då det inte står skrivet i någon kultur att våld är accepterat. De menar att det är olika faktorer som utgör mannens personlighet och våldsbenägenhet. Bakgrund och erfarenheter utgör hur vi möter världen.

R.2:... kultur handlar om den miljö jag är uppvuxen i, med de förhållningssätt och värderingar som så att säga är brukligt i det samhälle i den sociala gruppen i det sammanhanget där jag är uppfostrad och lever i ... Jag tror att man gör ett stort misstag här någonstans när vi börjar låta teorier styra oss mer än vad det är för människa vi har framför oss.

Respondent 1 uttryckte dock till skillnad från respondent 2, 3 och 4 att invandrarkulturen är mer våldsbenägen än etnisk svenska mäns våld inom den patriarkala maktstrukturen (se rubrik patriarkalisk förståelse).

Respondent 3 beskriver dock att det inte går att göra skillnad på våldet för våld är våld oavsett vilken etnisk bakgrund våldsutövaren har. Han menar att våldet är lika hemskt, men trots det förklaras våldet olika framförallt av massmedia och i olika debatter. Massmedia skriver "familjetragedi" när våldet utförs i en svensk familj och "hedersrelaterat våld" när det händer i en invandrarfamilj. Kulturen får alltså bära ansvaret för våldet som utförs hos en invandrarfamilj, menar han.

R.3: ... det är bara biersaker, nordiska män slår också kvinnor, de slår inte mindre eller mjukare. Men de skyller på andra saker, de kanske säger, jag var full medan invandrar mannen skyller på sin kultur och säger, det gällde min heder och döljer sig bakom det. Har inte svenskar heder? Vilken heder tillåter en man att slå en kvinna? Båda männen vet att de slår av andra orsaker, men den ena gömmer sig bakom alkoholen och den andra bakom kulturen.

Denna respondent beskrev att det finns små kulturella skillnader mellan etnisk svenska mäns och invandarmäns kultur. Han ger som exempel aga. Han menar att aga kan vara tillåtet i ett land medan det är förbjudet i ett annat poängterar han. Då aga i vissa länder är en del av barnuppfostran så kan en del män från dessa länder tro att det är tillåtet här i Sverige. Dock menar de att det inte endast är män från andra kulturer som använder våld, de menar att även etniskt svenska män tar till våld. Detta förklarar de genom kvardröjande beteenden från bondesamhället som fortfarande orsakar hur dessa män handskas med våld.

R.1...om man har en nolltolerans från början och vad som är rätt eller fel, att man lägger moraliska aspekter på det så är det klart att det bör ge följd effekter. I övrigt så är människor rätt lika, det är kulturella prylar som spelar in, det vill säga uppväxtförhållanden...

Vidare uttryckte respondent 1, 2 och 3 att det inte endast handlar om kultur i sig, utan även om relationer som mannen är omgiven av, dess värderingar, normer och attityder, men också allt ifrån de upplevelser mannen har gått igenom under sin uppväxt, det han har lyckats och/eller misslyckats med, påverkar också hur han hanterar olika situationer.

6. Analys

I detta avsnitt avser vi att analysera de teman som framkom under avsnittet empiriresultat utifrån såväl tidigare forskning som teori. Temana är våldsformer, individuella orsaker och strukturella orsaker.

6.1 Analys av våldsformer

Samtliga respondenter beskriver att mäns våld mot kvinnor förekommer bland alla etniska grupper, såväl bland etnisk svenska män som invandarmän.

Våldet handlar om mannens behov av att skrämja kvinnan och få henne att handla på ett sätt som går mot hennes vilja oberoende av mannens etniska bakgrund. Vidare beskriver de att våldet kan ta sig i uttryck på samma sätt oberoende mannens etniska bakgrund. De beskriver att detta kan mannen uppnå på flera olika sätt, beskriver respondenterna. Det kan vara genom fysiskt, psykiskt, materiellt och/eller sexuellt våld, menar respondenterna.

FN ger exempel på dessa våldsformer och beskriver att det kan innefatta kontrollerande beteenden, hot, tvång, inskränkningar i kvinnans rörelsefrihet, sexuella trakasserier, misshandel, sexuella övergrepp och våldtäkt. Kvinnan kan alltså utsättas för mäns våld i en rad olika sammanhang, menar FN (FN:s deklaration, 1993, artikel 1).

6.2 Analys av individuella orsaker

Respondenterna beskriver hur mäns våld mot kvinnor såväl etniskt svenska män som invandarmän kan förklaras på ett individuellt plan.

Den första förklaringen som respondenterna uppger är bland annat den biologiska förklaringsmodellen. De beskriver att mannen utsätter kvinnan för våld på grund av skador i hjärnan som han fått vid födseln. Vidare beskriver respondenterna att det även kan ha med testosteron teorin att göra, som ger könsskillnader som exempel.

Detta överensstämmer med vad Lövkrona beskriver. Hon beskriver att ju högre könshormoner mannen har desto större blir risken att mannen blir aggressiv och våldsam och därmed utsätter kvinnan för våld (SOU 2004:121, s.48).

En annan förklaring till våldet som samtliga respondenter beskriver är den psykologiska förklaringsmodellen. De menar att det är mannens inneboende egenskaper och problem som får mannen att våldföra sig på kvinnan. Dessa egenskaper och problem kan exempelvis vara att mannen har alkoholproblem, är mental sjuk, störd och/eller psykopat.

Detta överensstämmer med vad Brantsaeter beskriver. Hon beskriver att våldet och övergreppen som mannen utsätter kvinnan för är ett avvikande beteende och ett avvikande

personlighetsdrag. Hon menar att den psykologiska beskrivningen bakom mäns våld mot kvinnor påvisar att mannen har problem och är onormal (SOU 2004:121, s.49).

Vidare beskriver samtliga respondenter att mannens avvikande egenskaper och/eller problem kan ha uppkommit under mannens uppväxtår. Mannen kan ha upplevt en traumatisk upplevelse i samband med våld, exempelvis kan mannen som liten ha blivit utsatt för misshandel och/eller våldtäkt. Dessa händelser som mannen upplevt kan i sin tur leda till att han som vuxen utsätter andra för liknande våld exempelvis kvinnor, menar respondenterna. Respondenterna beskriver även att mannens föräldrar kan ha införlivat olika normer och värderingar hos mannen kring hur konflikter och våld kan hanteras. Mannens föräldrar kan ha lärt mannen att det är accepterat att använda våld mot kvinnan om hon betar sig på ett avvikande sätt, det vill säga på ett onormalt sätt. Stadsmissionen menar att mannen kan ha intagit sådana normer redan från barnsben, eftersom mannen av sina föräldrar fostrats i ett sådant normsystem (Stadsmissionen, 2009, s.6). Respondent 4 beskriver att detta i sin tur kan leda till ett inlärt beteende hos mannen.

Sammanfattningsvis menar respondenterna att det alltså är samhällsstrukturen och föräldrarna som utgör mannens personlighet och även i vad han hamnar i för något.

En annan förklaring till mäns våld mot kvinnor som samtliga respondenter beskriver är makt och vanmakt. Respondenterna menar att mannen våldför sig på kvinnan då han får en känsla av att han inte längre har makt över kvinnan utan snarare befinner sig i en maktlös position gentemot henne. Respondent 4 lyfter upp ett exempel om detta. Han berättar att han i sitt arbete mött män som en gång i tiden haft makt över sina kvinnor och hela familjen. Detta då mannen hade ansvar och försörjde familjen. Han berättar att männen nu är arbetslösa och därför känner sig i en maktlös position. Kvinnan börjar intaga rollen som familjeförsörjare, det vill säga genom arbete, beskriver respondenten. Mannen upplever då på grund av detta att han förlorat det ansvar som de en gång i tiden hade över familjen. De känner en frustration, en maktlöshet och anser sig därför ha en underordnad roll gentemot kvinnan, menar respondenten. Respondenten beskriver att det är denna känsla som får mannen att utsätta kvinnan för våld. Det är makten som är orsaken till varför män utsätter kvinnor för våld menar Isdal (Isdal, 2008, s.106).

Samtliga respondenter beskriver vidare att män även kan utsätta kvinnor för våld när de känner sig aggressiva, verbalt underlägsna, kränkta, trängda, små, underordnade och/eller otrygga, på grund av kvinnor. Att mannen känner att han inte når fram eller blir lyssnade på, att han känner att han fastnat i någon situation som han inte kan ta sig ur, menar Isdal är

orsaken till mäns våld mot kvinnor då mannen känner en maktlöshet inombords (Isdal, 2008, s.108).

6.3 Analys av strukturella orsaker

Forskning har visat på hur mäns våld mot kvinnor kan förklaras på ett strukturellt plan. Den beskriver att våldet mannen utövar mot kvinnan kan förklaras som ett problem kopplat till samhällsordningen. Det är denna ordning i samhället som skapar problem och som direkt och indirekt underlättar för män att dominera, kontrollera och till och med att bruka våld mot kvinnor (Sveriges kommuner och landsting, 2006,s.20f).

Respondenterna menar att det sker ett förtryck och en diskriminering mellan könen i samhället, det vill säga där mannen har en dominerande och en överordnad roll medan kvinnan innehar en underordnad roll. Respondent 4 beskriver att det inte bara handlar om könsskillnader utan menar att det även finns klass och etnicitet som existerar i samhällsstrukturen. Han menar att även dessa påverkar hur män handlar gentemot kvinnor. Det handlar alltså om hur samhällsstrukturen skiktat människor gällande värde och status beskriver respondenten.

Vidare berättar samtliga respondenter att dessa könsskillnader upprätthålls genom att staten påverkar individerna att införliva olika värderingar om skillnader i samhället. De beskriver alltså att det är ett samspel mellan staten och individen. Respondenterna berättar om ett exempel, där en man och en kvinna söker till samma arbete. Arbetsgivaren anställer mannen framför kvinnan av ”goda skäl” enligt honom, det vill säga för att han är en man. Han vinner alltså på grund av sitt kön. Respondenterna menar alltså att samhällsordningen har en avgörande roll för hur män handlar gentemot kvinnor.

Forskning visar på att det är samhälleliga föreställningar, värderingar, attityder och även de diskriminerande beteendena, som leder till kvinnors underordning och mäns överordning i samhället. De beskriver exempelvis att det handlar om ekonomiska, politiska, juridiska och sociala strukturer som finns och funnits historiskt, som skapat och återskapat en könsmaktsordning, det vill säga där män har större makt än kvinnor. Vidare beskriver forskning att detta är en av orsakerna till varför män utsätter kvinnor för våld (Amnesty International, 2004, s.5f).

Respondenterna 2, 3 och 4 beskriver att mäns våld mot kvinnor även kan förklaras utifrån en patriarkalisk maktstruktur där mannen har en överordnad roll och kvinnan en underordnad och menar att våldet därför inte är bunden till någon etnicitet. De beskriver att våldet är ett

universellt problem som finns i alla samhällsklasser och bland alla etniska grupper, såväl bland etnisk svenska män som män med invandrarbakgrund, menar respondenterna.

Kurkiala kritiserar detta synsätt och menar att de som förespråkar den patriarkaliska modellen endast gör det för att förneka skillnaderna mellan etnisk svenska mäns och invandarmäns våld mot kvinnor. Vidare beskriver Kurkiala att orsaken till förnekande är rädslan för att skapa ett ”vi”, och ”de” tänkande, eftersom det kan implicera en ojämlikhet mellan individer. Vidare beskriver han att de grupper som betraktas som en del av vårt ”vi” anses vara politiskt och etiskt oproblematiske, men när det handlar om människor som definieras som ”de andra” anses det vara farligt. Kurkiala menar att etniskt svenska mäns våld mot kvinnor inte går att förklara som våldet män med invandrar bakgrund utsätter kvinnor för. Detta då han menar att etniskt svenska mäns våld har med patriarkala maktstrukturer att göra och invandarmäns våld med hederskulturen (Kurkiala, 2005, s.26) .

Respondent 1 överensstämmer med detta och beskriver att en skillnad finns. Han menar att våldet etnisk svenska mäns utsätter kvinnor för är mer av en impulsiv handling och invandarmäns våld mot kvinnor är mer planerat och påtvingat av familj, släkt och kollektiv. Vidare beskriver han att invandarmäns våld är mer av en grövre karaktär än det våld som etnisk svenska män utsätter kvinnor för.

Ytterligare en skillnad lyfter Wikan upp på det ovan nämnda. Hon beskriver att etniskt svenska mäns våld handlar om svartsjukevåld där kärlek är det centrala, medan invandarmäns våld det vill säga hedersrelaterat våld handlar om makt och kontroll där kvinnan måste underordna sig mannen och kollektivet. Hon menar alltså att det handlar om invandrarfolkets strukturer, system och grupperingar som påverkar människor ensidigt till att tro att de finns till för systemets skull. Vidare menar hon att invandarmäns våld förutsätter en publik meningsfränder som inte behövs när etnisk svenska män utsätter kvinnor för våld, påpekar Wikan. Slutligen menar Wikan att det inte går att likställa dessa våld beroende på mannens etniska bakgrund då invandarmäns våld handlar om ett kulturellt fenomen (hederskultur) och etnisk svenska mäns våld om svartsjuka (Wikan, 2003, s.21f).

Respondent 3 beskriver att det inte går att förklara våldet olika på grund av mannens etniska bakgrund då det i båda fallen handlar om patriarkaliska maktstrukturer. Han beskriver att de som hävdar att invandarmäns våld handlar om kultur vet att det inte alls är något kulturellt våld, det är bara en biersak och det vet de. Etnisk svenska män slår inte mindre och/eller mjukare än invandarmän och, beskriver respondenten vidare.

Kamalis beskrivning överensstämmer med respondent 3:s. Han menar att invandarmäns våld inte går att förklaras utifrån ett kulturalistisk fenomen, det vill säga med kulturella

normer och övertygelser. Detta då det individuella ansvaret bortses, menar Kamali. Han menar att det är en fel slutsats att förklara sociala fenomen genom kulturen. Han menar att budskapet då blir: Män från hederskulturer slår ihjäl sina kvinnor” med andra ord, kultur leder till invandarmäns våld. Han menar alltså att detta synsätt skapar ett ”vi” och ”de andra” och därmed sker en diskriminering av folkgrupper (Kamali, 2004, s.21).

Respondent 2, 3 och 4 överensstämmer med Kamalis beskrivning. De menar att våldet oberoende mannens etniska bakgrund bör förklaras utifrån en patriarkalisk maktstruktur. De menar att kvinnan sen en lång tid tillbaka varit underordnade mannen och förtryckta av såväl mannen som samhället, medan mannen varit den överordnade med makt och kontroll över kvinnan.

Kamali har ett liknande resonemang. Han beskriver att den sena utvecklingen i bondesamhällena har lett till att dessa samhällen behållit de patriarkala maktstrukturerna längre. Han menar dock att styrkan hos patriarkatet kan se olika ut i olika delar av landet beroende på vilken landsände individen befinner sig i och vilken klass, grupp och område denne tillhör (a.a).

Respondenterna beskriver vidare att det inte går att nämna den patriarkaliska förklaringsmodellen bakom mäns våld mot kvinnor utan en kulturell aspekt i det och vice versa. Detta oberoende mannens etniska bakgrund, menar respondenterna. Vidare beskriver de dock att kulturen i sig kan skilja sig lite beroende på om mannen är etnisk svensk eller invandrare. Däremot menar de att det inte går att säga att en kultur är mer våldsbenägen än annan, men trots detta menar respondent 3 att massmedia framställer invandrarkulturen som mer våldsbenägen än den svenska kulturen. Han berättar exempelvis att massmedia rubricerar våld utfört av en invandrarman som en ”hederskultur” och en etniskt svensk mans våld som en ”familjetragedi”.

Larsson beskriver att massmedia gör denna skillnad för att skapa ett ”vi” och ”de andra”, vi svenskar och de invandrarna. Han menar att massmedia diskriminerar människor med invandrarbakgrund då de beskriver våldet olika beroende på mannens etniska bakgrund (Larsson, 2004,s.102).

Respondenterna beskriver att problemet är mer komplext än så, vilket överensstämmer med Mellbergs beskrivning. Hon beskriver att det inte går att förklara mäns våld mot kvinnor utifrån det ena eller andra perspektivet utan måste snarare förklaras utifrån olika förklaringsmodeller som kombineras med varandra. Respondent 2 beskriver som exempel att det strukturella perspektivet kan kombineras med ett individuellt perspektiv. Respondent 4 överensstämmer med detta och menar att mäns våld mot kvinnor är mångfaktoriellt.

7. Slutsatser

Vårt syfte med studien var att analysera och diskutera om och i så fall hur mäns våld mot kvinnor kan förstås och beskrivas olika beroende på den våldsutövande mannens etniska bakgrund. Den slutsats som vi fått av samtliga respondenter är att mäns våld mot kvinnor oavsett etnisk bakgrund handlar om samma mekanismer eller förklaringsmodeller. Dock framkom det en liten skillnad som en respondent gjorde mellan etnisk svenska män och invandramän. Denna skillnad är att etnisk svenska mäns våld handlar om en patriarkalisk maktstruktur, medan invandramäns våld sågs som något som har med hederskulturen att göra. Sammanfattningsvis framkom av samtliga respondenter att förklaringen bakom mäns våld mot kvinnor är mångfaktoriell. Även respondenten som beskrev att det finns en skillnad mellan män menade att flera andra förklaringsmodeller måste ingå för att förklara orsaken bakom mäns våld mot kvinnor.

8. Diskussion

I olika debatter och media förekommer ordet svartsjukevåld när våldet utförs av en etniskt svensk man och hedersrelaterat våld när det utförs av en invandrarman. Detta hade vi som utgångspunkt i vår studie. Två synsätt framkom om mäns våld mot kvinnor, det vill säga det kulturella och det patriarkala.

Kurkiala menar att alla människor påverkas av sina erfarenheter och att det är samspelet med familjen och andra människor som gör oss till dem vi är. Han menar att erfarenheter skiljer sig beroende på vilken kultur man kommer ifrån och gör skillnad på kultur genom en geografisk uppdelning. Kultur handlar om normer, värderingar och attityder som finns inom familj, släkt och samhället.

Detta kopplar vi till våra respondenter som vid flertalet tillfällen talade om bondesamhället och dess efterlämningar. Detta menar vi alltså inkluderar svenskar i bondesamhället. Vi menar alltså att både etniskt svenska män och invandramän påverkas av traditionen från denna tid. Kulturella fallangen nekar inte att den svenska kulturen har patriarkala inslag. Alltså påverkas männen i sitt våld, oberoende av etnisk bakgrund, av ett system där män överordnas kvinnor på grund av normer och värderingar som finns i samhället.

Kamali förnekar inte bondesamhällets existens i utomeuropeiska länder utan menar att moderniseringen inte har hunnit lika långt i dessa länder. Vidare menar han att den sena utvecklingen i bondesamhällena har lett till att dessa samhällen har behållit de patriarkala strukturerna och att det patriarkala inslagen kan se olika ut i ett och samma land beroende på

var man befinner sig. Han menar alltså att invandarmäns våld därför inte bör generaliseras. Detta får han stöd för av våra respondenter som gav oss en kulturell ”resa” mellan Södermalm och någonstans 30 mil in i landet. Kamali hävdar även att patriarkalismen inte har någon religiös eller kulturell förklaring, vilket alltså går emot vissa av den kulturella fallangens anhängare (Kurkiala). Dock får han ett erkännande angående den religiösa delen av Wikan som menar att hederskulturen snarare har en koppling till tradition och inte religion. Wikan gör dock en annan skillnad och menar att det finns en skillnad på mäns våld mot kvinnor beroende på den etniska bakgrunden. Hon menar att invandarmäns våld mot kvinnor som hon kallar hedersrelaterat våld och etniskt svenska mäns våld som hon kallar svartsjukevåld är två olika slags våld. Hon menar att invandarmäns våld och mord utövas mot en individ om denne brutit mot normer och värderingar som finns inom familjen släkten och kollektivet. Hon skiljer alltså på invandrarfamiljers och svenska familjers levnadsförhållanden eller kulturer genom att skilja på männens våld.

Våra respondenter förklarade att det handlar om mäns överordning och kvinnors underordning men att skillnaden består i männens förklaring till sin handling. Det vill säga en etniskt svensk man tror att han får en större förståelse av samhället om han skyller sin handling på alkoholen (alkoholen boven), och invandrar mannen tror att han får gruppens sympati om han säger att han gjort det för att kvinnan stridit mot kulturen (kulturen blir boven).

Ritzvi menar att faran med att göra en sådan uppdelning är att ”heder” eller ”kulturen” kan komma att missbrukas och att den på så sätt kan komma till undsättning för vissa beteenden. Enligt Kamali stirrar kulturfalangen sig blind på kulturella normer och övertygelser och bortser på så sätt ifrån det individuella ansvaret.

Detta menar vi går att se när exempelvis Wikan argumenterar, hon säger å ena sidan att invandarmäns våld inte handlar om svartsjuka och gör på så sätt enligt vår mening så att invandarmän avhumaniseras känslomässigt, å andra sidan tycker hon synd om invandrar männen och säger att de som lever i en hederskultur är offer för ett system då individen lever under ett kollektiv. Vad är den svenska mannen som slår kvinnor offer för?

Om bondesamhället handlar om mäns överordning och kvinnors underordning liksom patriarkatet så anser vi att det inte behövs en egen benämning på invandarmäns våld mot kvinnor. Vi menar att man inte ska stirra sig blind på teorier som en av våra respondenter uttryckte det. Varför tas inte våldet för vad det faktiskt är? Våldsutövarna är män och våldsoffren är kvinnor eller skiljer detta sig på grund av olika etniska bakgrunder? Elden

menar att orsaken till mäns våld är ett komplext problem och att det inte går att säga att det är det ena eller andra perspektivet som stämmer in som förklaring bakom våldet, utan att det kan vara dessa två perspektiv plus många fler.

Varför diskriminera invandramän från det övriga folket? Varför förklara våldet olika beroende på mannens etniska bakgrund?

Att vidare forska detta skulle kunna vara att studera kvinnornas syn på mäns våld mot kvinnor, beroende på mannens etniska bakgrund. Ett annat alternativ skulle kunna vara hur de våldsutövande männen själva uppfattar mäns våld mot kvinnor beroende på mannens etniska bakgrund.

Referenslista

- Ahmedi, Idris (2004). Den politiserade debatten i skuggan av hedersmord. I: Larsson, Stieg och Englund Cecilia (red.) *Debatten om hedersmord. Feminism eller rasism*. Stockholm: Svartvitt
- Amnesty International, 2004, *Stoppa våldet mot kvinnor. Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. Stockholm
- Amnesty International, 1999, *Pakistan, honour killings of girls and women*, AI Index: ASA 33/18/99
- Backman, Jarl (2008). *Rapporter och uppsatser*. Studentlitteratur
- Björktomta, Siv-Britt (2005). *Unga kvinnor, frihet och heder*. Stockholm
- Dalen, Monica (2008). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Elden, Åsa (2003). *Heder på liv och död*. Stockholm: Uppsala
- Eliasson, Fredrik, (2002), våld mot kvinnor i Örebro län. Länsstyrelsen, Publikationsnr: 2002: 19
- Eriksson, Marie (2005) *Släkten är värst. Om hederskultur*. Karlskrona: Printfabriken
- Giddens, Anthony (2007). *Sociologi*. Poland: Studentlitteratur.
- Isdal, Per (2008). *Meningen med våld*. Elanders Sverige AB, Mölnlycke.
- Kamali, Masoud (2004). Media, experter och rasismen. I: Larsson Stieg och Englund Cecilia (red.) *Debatten om hedersmord. Feminism eller rasism*. Stockholm: Svartvitt
- Kristdemokratiska kvinnoförbundet, (2006), *Hedersrelaterat våld i Sverige i världen*. Stockholm
- Kurkiala, Mikael (2005). *I varje trumslag jordens puls. Om vår tids rädsla för skillnader*. Stockholm: Ordfront
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund
- Larsson, Sam (2005). Kvalitativ metod. I: Larsson Sam, Lilja John och Mannheimer Katarina (red.) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Studentlitteratur: Lund
- Larsson, Stieg (2004). Svenskt och osvenskt våld mot kvinnor. I: Larsson Stieg och Englund Cecilia (red.) *Debatten om hedersmord. Feminism eller rasism*, Stockholm: Svartvitt
- Länsstyrelsen Skåne (2007). *Hedersrelaterat våld och förtryck. Ett kunskapsunderlag för hälso- och sjukvården*. Skåne: Danagårds Grafiska, Ödeshög
- Rikspolisstyrelsen (2009). *Hedersnormer och hedersrelaterat våld*. Stockholm: Rolf tryckeri AB
- Rizvi, Javeria (2004). Debatten om hedersmord är toppen av ett isberg. I: Larsson Stieg och Englund Cecilia (red.) *Debatten om hedersmord. Feminism eller rasism*. Stockholm: Svartvitt
- SOU 2004:121. *Slag i luften. En utredning om myndigheter, mansvåld och makt*
- Stadsmissionen (2009). *Heder. Grundläggande begrepp och definitioner av hedersrelaterat våld, normsystemet och identifieringsmodell*.
- Sveriges kommuner och landsting (2006). *En översikt. Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. Katarina tryck
- Thurén, Torsten (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber
- Twana, Tara (2004). Upp till ytan. I: Larsson Stieg och Englund Cecilia (red.) *Debatten om hedersmord. Feminism eller rasism*. Stockholm: Svartvitt
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer. Inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab.
- Wikan, Unni (2003) *En fråga om heder*. Stockholm: Ordfront förlag

Internet:

Amnesty Internationals hemsida:

<http://www.amnesty.se> Hedersrelaterat våld. Hämtad 2010

<http://www2.amnesty.se/krg.nsf/Webbdokument/403DCE9E4381FEDDC1256C94003F3849>

Hedersrelateratvåld. Hämtad 2010-03-25

<http://www.manskligarattigheter.gov.se>

Shalhoub- Kevorkian, Nadera, 1999, *The politics of disclosing female sexual abuse: a case study of Palestinian society*. *Law & Society Review*, Volume 36, Number 3 (2002)

Lagar:

SFS (2003:460) Lagen om etikprövning av forskning som avser människor

Deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor (1993)

Bilaga 1

Etiska riktlinjer

I det följande ska fyra forskningsetiska principer presenteras, informationskravet, konfidentialitetskravet, nyttjandekravet och samtyckeskravet.

Informationskravet:

- Beskriva vilka vi är och vart vi kommer ifrån
- Beskriva vad syftet med studien är

Konfidentialitetskravet

- Rättigheten att vara anonym och få ett fingerat namn
- Det material som framkommer under intervjun kommer att skyddas från obehöriga
- Intervjupersonen har rätt att få läsa igenom det utskrivna intervjumaterialet, och därmed göra eventuella ändringar och godkänna materialet.

Nyttjandekravet

- Under studiens gång kommer materialet enbart att utläsas av oss och endast användas i denna studie
- Materialet från intervjuerna kommer att förstöras efter att uppsatsen är klar

Samtyckeskravet

- Rätt att när som helst avbryta sin medverkan
- Har intervjupersonerna andra funderingar eller frågor kring det som har framförts under intervjun
- Medverkar ni i studien av egen fri vilja

Tack på förhand

Namnundersskrift:

Datum:

Kontakter:

Amona, Abobaker/	amona_26@hotmail.com	XXXXXXXXXX
Hülya, Solak	hulya.yusuf@hotmail.com	XXXXXXXXXX

Bilaga 2

Namn: Tel: Plats: Datum:

Syftet:

Syftet med studien är att analysera och diskutera om och i så fall hur mäns våld mot kvinnor kan förstås och beskrivas olika beroende på den våldsutövande mannens etniska bakgrund och hur antal professionella män tolkar våldet.

Frågeställningar:

Vilka uppfattningar och föreställningar har professionella män på fyra manscentra om mäns våld mot kvinnor?

Hur beskriver professionella män på de aktuella manscentra våld utfört av a) invandarmän och b) etnisk svenska män?

Intervjuguide

1. Vilken etnisk bakgrund har männen som kommer till er, varierar det?
2. Vad är anledningen till att männen söker sig till er?
3. Hur ser du på mäns våld mot kvinnor?
4. Vad har du för uppfattning om mekanismerna bakom våldet?
5. Skulle du kunna beskriva mekanismerna och ge exempel?
 - när hände/händer det här och när hände/händer det inte?
 - Vad gör du när något sådant händer?
6. Skulle du kunna berätta om det är olika mekanismer för olika män?
 - Är mekanismerna olika beroende på vilken etniskt bakgrund mannen har?
 - Ge exempel
7. Skulle du kunna berätta om det är olika mekanismer för olika situationer?
 - Är det annorlunda någon annanstans till exempel i ett annat manscentrum?
 - Skulle du kunna tänka dig att det handlar om andra mekanismer utanför manscentrum?
7. Övrigt, skulle du vilja tillägga något utöver det som framkommit under intervjun?